

Het effect van de Alpha-cursus in de Gereformeerde kerken van de PKN

A.J. de Vries (041342)

Onderzoeksrapport aangeboden aan de examencommissie van de Christelijke Hogeschool Ede
ter afronding van de opleiding Godsdienst-Pastoraal Werk.

Afstudeerrichting: Pastoraal werker

Begeleider lectoraat: dr. H.A. Bakker

Afstudeerbegeleider: dhr. B. Roor

17 juni 2009

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Hoofdstuk 1: Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Probleemstelling	5
1.3 Opzet van het project	6
Hoofdstuk 2: Introductie van de Alpha-cursus	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Wat is een Alpha-cursus?	8
2.3 De geschiedenis van de Alpha-cursus	9
2.4 Het doel van de Alpha-cursus	10
2.5 De uitgangspunten van de Alpha-cursus	10
2.6 Conclusie	11
Hoofdstuk 3: Eerdere onderzoeken	12
3.1 Inleiding	12
3.2 W. Verboom	12
3.3 E. van den Hazel	13
3.4 S. Hunt	13
3.5 E. Sengers	14
3.6 Stichting Alpha-cursus Nederland	14
3.7 Conclusie	15
Hoofdstuk 4: Het vergelijkend onderzoek	16
4.1 Inleiding	16
4.2 Resultaten	16
4.3 Effecten van de Alpha-cursus	26
4.4 Open vragen	40
4.5 Conclusies	47

Hoofdstuk 5: Het diepteonderzoek	50
5.1 Inleiding	50
5.2 Context (omgeving, ontwikkelingen, middelen)	50
5.3 Identiteit en cultuur (programma's, processen, identiteit)	52
5.4 Leiderschap (initiatiefnemers, beslissers)	55
5.5 Conclusie	55
 Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen	 57
6.1 Inleiding	57
6.2 Conclusies	57
6.3 Aanbevelingen - Alpha-cursus Nederland	58
- Lokale kerken	59
- Lectoraat	60
 Bijlagen	 61
Omschrijving van het onderzoek	61
Enquête onderzoek Alpha-cursus	61
Vragenlijst interview	66
Overeenkomsten tussen de twee meest succesvolle Alpha's	67
 Lijst van geraadpleegde bronnen	 68

Voorwoord

Vanuit het Lectoraat voor Gemeenteopbouw, een onderdeel van de opleidingseenheid Godsdienst Pastoraal Werk (GPW) / Leraar Godsdienst en Levensbeschouwing (GL) aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE), werd dit afstudeerproject aangeboden: een onderzoek naar kerkvernieuwingsprogramma's in plaatselijke gemeenten. Ik heb gekozen voor het 'kerkvernieuwingsprogramma' Alpha-cursus¹, en richt mij op het effect van deze cursus in de Gereformeerde kerken van de PKN en op de factoren in de context die daarbij een rol spelen.

Het Lectoraat wil kerken van dienst zijn bij het uitvoeren van hun missie: het laten horen en zien van het Evangelie in de samenleving. Met het onderzoek wil het Lectoraat een beter zicht krijgen op veranderingsprocessen in verschillende typen van kerken². Tevens dient het tot instrument om deze veranderingsprocessen te begeleiden en op een verantwoorde manier te stimuleren.

Met dit onderzoek hoop ik aan de ene kant het Lectoraat van dienst te kunnen zijn. Aan de andere kant was ik als deeltijdstudent op zoek naar een geschikt afstudeeronderwerp en heb ik nu de mogelijkheid gekregen om me verder in de Alpha-cursus en haar invloed op kerken te verdiepen.

Graag wil ik de mensen bedanken die mij hebben geholpen tijdens het proces. Allereerst Bert Roor die mij heeft geholpen met de opzet en die de nodige feedback en aanwijzingen heeft gegeven. Ook Stefan Paas die mij bijtijds bijstuurde tijdens het lopende onderzoek. Verder Henk Bakker voor het opzetten van de onderzoeksstructuur en Jan Bakker voor alle informatie. Ten slotte mevrouw Hibma voor het interview en de correcties in de tekst. En natuurlijk alle respondenten die de moeite hebben genomen om de 'lange' vragenlijst in te vullen voor dit onderzoek.

¹ In het vervolg worden de begrippen 'Alpha-cursus' en 'Alpha' door elkaar gebruikt. Dit is gedaan om het lezen te vergemakkelijken.

² In het vervolg worden de begrippen 'kerk' en 'gemeente' door elkaar gebruikt. Dit is gedaan om het lezen te vergemakkelijken.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2000 hoorde ik voor het eerst over de Alpha-cursus, een kennismaking met het christelijk geloof. Deze cursus werd toentertijd bij ons in de kerk, een Gereformeerde PKN-gemeente, voor het eerst georganiseerd. Ik kon er toen niet bij zijn, maar de daaropvolgende jaren werd de cursus telkens opnieuw georganiseerd en zo raakte ik erbij betrokken. Eerst als hulpgespreksleider, daarna als gespreksleider en nu leid ik (samen met mijn vrouw) het Alpha-team.

Inmiddels heb ik de Alpha-cursus zes keer meegemaakt in mijn eigen gemeente. Gedurende deze periode is het mij opgevallen dat het vooral de laatste jaren steeds moeilijker werd, om voldoende deelnemers aan te trekken. (Inmiddels is het zelfs zo dat de Alpha-cursus in 2008 niet is doorgegaan vanwege het geringe aantal cursisten.) Daarnaast ben ik in het verleden ook betrokken geweest bij andere gemeenten, zoals een Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt en een Baptistengemeente. Gedurende de verschillende cursussen heb ik deelnemers gezien die tot geloof kwamen, deelnemers die groeiden in hun geloof, maar ook deelnemers die niet tot geloof kwamen of zelfs afhaakten. Dit heeft een zekere indruk op mij gemaakt, maar het roept ook vragen op. Waarom haken mensen af? En waarom kom je mensen die tot geloof kwamen, niet in de kerk tegen?

1.2 Probleemstelling

De hoofdvraag voor dit onderzoek luidt: Welk effect heeft de Alpha-cursus in de Gereformeerde kerken van de PKN gehad? Daarbij ga ik na in hoeverre dit effect positief is en welke factoren hierbij in de context een rol spelen. Dit wil ik doen door de volgende deelvragen te beantwoorden:

1. Wat is het effect dat de Alpha-cursus beoogt?
2. Op welke wijze proberen de plaatselijke Gereformeerde kerken het beoogde effect van de Alpha-cursus te bereiken (opzet cursus: keuzes vormgeving en inhoud)?
3. Wat zijn de resultaten hiervan binnen de verschillende gemeenten?
4. Zijn er naast de Alpha-cursus nog andere factoren die van invloed zijn op het bereikte effect? En zo ja, welke?

Het antwoord op de eerste deelvraag wordt gezocht in hoofdstuk twee. In hoofdstuk vier komen de antwoorden op de vragen twee en drie aan de orde. De laatste deelvraag wordt in hoofdstuk vijf beantwoord en ten slotte de hoofdvraag in hoofdstuk zes.

1.3 Opzet van het project

Na goedkeuring van het afstudeerproject startte ik met het maken van een selectie binnen de Gereformeerde kerken van de PKN, die zijn geregistreerd op de website van Alpha-cursus. Daarbij heb ik gekozen voor een kwantitatief, telefonisch vooronderzoek. Mijn vraag was of de respondent mee wilde werken aan het onderzoek, door een enquête in te vullen. Zo hoopte ik minder last te hebben van ‘non-response’. Daarnaast is het een snelle en goedkope manier. Na een aantal sympathieke en opbouwende telefoongesprekken kwam ik op een aantal van drieëntwintig Gereformeerde kerken, waarin minimaal twee keer de Alpha-cursus was georganiseerd.

Voor het opstellen van de onderzoekenquête heb ik gebruikgemaakt van het *Basisboek Enquêteren* van D.B. Baarda, de enquête van een ander onderzoek en de *Alpha-impact Enquête 2007* van Alpha-cursus Nederland. Deze kwantitatieve methode van schriftelijk onderzoek vraagt de nodige tijd. Ik heb mijn projectcoach op de hoogte gebracht van mijn plannen en hem gevraagd om feedback te geven op de enquête.

Van de drieëntwintig Gereformeerde kerken die hebben toegezegd aan het onderzoek mee te werken, hebben uiteindelijk zeventien³ de enquête ingevuld en teruggestuurd. Van deze zeventien bleken er vier toch al zover gefuseerd te zijn met de Hervormde kerk in de PKN, dat ze gezamenlijk de Alpha-cursus aanboden. Na overleg met mijn projectcoach wilde ik deze vier toch meenemen in het onderzoek, aangezien de uitkomsten geen opvallende verschillen bleken te laten zien ten opzichte van de overige dertien Gereformeerde kerken. En het zou ten goede komen aan de betrouwbaarheid van de uitkomsten.

De zeventien kerken liggen verspreid over de provincies Noord-Holland, Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant. De grootte van de gemeenten ligt wel behoorlijk uit elkaar, met name de vier genoemde PKN-gemeenten die eigenlijk uit twee gemeenten bestaan – Hervormd/Gereformeerd. Deze kerken hebben echter niet allemaal evenveel ervaring met de Alpha. Omdat het mijns inziens uitmaakt voor het effect dat de

³ In totaal zijn 862 Gereformeerde kerken meegegaan in de fusie die plaatsvond op 1 mei 2004. De 17 onderzochte kerken – d.w.z. kerken die een Alpha-cursus organiseren – vormen dus een kleine minderheid binnen de Gereformeerde kerken van de PKN.

Alpha-cursus op een kerk heeft, zal ik dit overzichtsonderzoek opsplitsen in twee categorieën om grote verschillen in de uitkomsten te vermijden.

- o 9 kerken die de cursus 2-4 maal hebben gegeven
- o 8 kerken die de cursus 5-9 maal hebben gegeven

De verkregen informatie breng ik in kaart en daarna kijk ik in welke kerk de Alpha-cursus het meest succesvol is. Vervolgens wil ik deze kerk benaderen om verder onderzoek te doen naar de verschillende factoren die bijdragen aan het effect van de Alpha-cursus. Dit diepteonderzoek zal door middel van een interview plaatsvinden. Met het resultaat hoop ik een mogelijke bijdrage te leveren aan positieve veranderingen in de praktijk. Aan de hand van mijn onderzoek kunnen bijvoorbeeld adviezen worden gegeven aan PKN-gemeenten die met de Alpha-cursus (willen) werken.

2 Introductie van de Alpha-cursus

2.1 Inleiding

Hier volgt een korte kennismaking met de Alpha-cursus; de principes, de geschiedenis, het doel en de uitgangspunten. Het effect van de Alpha-cursus – waar dit onderzoek over gaat – is een abstract begrip; het is niet af te bakenen en daarom moeilijk meetbaar. Toch laat elke georganiseerde Alpha-cursus bepaalde effecten zien die qua invloed verschillen per gemeente. In de conclusie wil daar iets meer over zeggen.

2.2 Wat is een Alpha-cursus?

‘Alpha’ staat volgens de handleiding⁴ voor:

Alle mensen zijn welkom.

Iedereen die meer wil weten over het christelijk geloof wordt uitgenodigd voor deze cursus van tien avonden en een weekend, die vooral bedoeld is voor mensen die niet geloven en niet naar de kerk gaan.

Leren en lachen

De cursus bestaat uit vijftien inleidingen, waarna er elke avond in kleine groepjes wordt doorgepraat. Naast een heldere inhoud, wordt er veel aandacht besteed aan een goede, open, gezellige en ook feestelijke sfeer.

Pizza’s of pasta

De Alpha-avonden beginnen met een (eenvoudige) gezamenlijke maaltijd. Samen eten biedt een goede gelegenheid om elkaar te leren kennen en vriendschappen te sluiten.

Helpen van elkaar

In de kleine groepen wordt iedereen aangemoedigd om mee te praten. Zo wordt het mogelijk om elkaar te helpen en te stimuleren in het zoeken naar antwoorden op de grote vragen van het leven.

Alle vragen mogen gesteld worden

Geen enkele vraag is te simpel of te kritisch. Iedereen krijgt de ruimte om de vragen te stellen, waar hij of zij mee rond loopt.

⁴ De Alpha-cursus, handleiding (13^e druk, oktober 2006), p. 10

De meeste cursussen worden 's avonds gegeven en hebben een vaste structuur. Een avond kan er dan als volgt uit zien:⁵

18.00 uur	team komt bij elkaar voor gebed
18.30 uur	voorbereidingen, de deelnemers arriveren
19.00 uur	de maaltijd
19.45 uur	welkom, opening, lofprijzing
20.00 uur	inleiding
20.45 uur	koffie
21.00 uur	kleine groepen
21.45 uur	einde

2.3 De geschiedenis van de Alpha-cursus

De Alpha-cursus is ontstaan in de Londense Holy Trinity Brompton-kerk als een vierweekse introductie over de basis van het christendom.

In 1977 kwam Charles Manham, een anglicaans geestelijke, in deze gemeente. Hij zocht naar een manier om de principes van het christelijk geloof op een ontspannen en informele manier te brengen. De cursus was oorspronkelijk bedoeld om nieuwe bekeerlingen te onderwijzen, maar de doelgroep breidde zich verder uit naar hun ongelovige connecties.

In 1981 nam John Irvine de leiding. Hij breidde de cursus uit naar tien weken en voegde er een weekend aan toe dat in het teken stond van de Heilige Geest.

Vervolgens werd de cursus, in 1985, overgenomen door Nicky Lee. Onder zijn leiding nam het aantal cursisten aanzienlijk toe. Eerder kwamen er ongeveer vijfendertig mensen per cursus; Lee's cursussen telden ruim honderd cursisten.⁶

Nicky Gumbel nam in 1990 het roer over. Onder zijn beheer is de Alpha-cursus verder gewijzigd. Het 'weekendje weg' bevat inmiddels het zogenaamde 'ministry-time', een belangrijk en controversieel element van de cursus. Veel van het onderwijs en de bijbehorende literatuur is door Gumbel geschreven.⁷

Sindsdien is de Alpha verder gegroeid tot ver buiten de grenzen en de cursus draait inmiddels in meer dan vijftig landen. In 1994 is de Alpha in ons land geïntroduceerd door N.J.M. Goedhart in Utrecht.⁸ In 1996 kwam de Alpha in handen van een samenwerkingsverband van de IZB (Hervormde Bond voor Inwendige Zending), Youth for

⁵ Idem, p. 11

⁶ Nicky Gumbel, *Vertel het anderen* (Gideon, Hoornaar, Nederland 2003) p. 20

⁷ Stephen Hunt, *The Alpha Course and Its Critics*, *PentecoStudies*, vol.4, 2005

⁸ W.Verboom, *De Alpha-cursus onderzocht* (Boekencentrum Zoetermeer, 2002) p. 25

Christ en de Evangelische Alliantie.⁹ In 1997 volgde de eerste Nederlandse Alpha-conferentie in de Opstandingskerk in Houten met hoofdspreker Nicky Gumbel, auteur van de huidige Alpha-cursus en predikant van de anglicaanse kerk Holy Trinity Brompton. In 2001 werd Alpha-cursus Nederland een zelfstandige stichting die jaarlijks conferenties en instructiedagen organiseert om medewerkers van plaatselijke cursussen toe te rusten voor de praktijk.

2.4 Het doel

Duidelijke doelstellingen worden niet in de Alpha-literatuur genoemd. Toch kan in het algemeen wel worden gezegd dat het verschaffen van informatie over de centrale opvattingen van het christendom het doel van de Alpha-cursus is. Belangstellenden kunnen in een open sfeer zelf ontdekken wat het betekent om christen te zijn. Natuurlijk is er wel de stille verwachting dat de belangstellenden zich openstellen voor Jezus en zich uiteindelijk aan Hem toevertrouwen door het gebed te bidden zoals het staat afgedrukt in de appendix van het cursusboek.

2.5 De uitgangspunten

De Alpha-cursus is een evangelisatiemiddel met een achterliggende visie, die berust op de volgende zes uitgangspunten:

1. Evangelisatie is het meest effectief vanuit de plaatselijke gemeente.
2. Evangelisatie is een proces.
3. Evangelisatie richt zich op de hele persoon.
4. Evangelisatie is onlosmakelijk verbonden met de kracht van de Heilige Geest.
5. Evangelisatie vraagt de vervulling met de Heilige Geest.
6. Evangelisatie in de kracht van de Heilige Geest is dynamisch en effectief.¹⁰

Uit bovenstaande punten blijkt dat de Alpha-cursus vooral bedoeld is om niet-christenen bekend te maken met het evangelie op een manier die bij deze tijd past. Vanuit de plaatselijke gemeente wordt er geëvangeliiseerd en de deelnemers, die een proces doormaken voordat ze

⁹ Alpha Nieuws 29, jubileumnummer, 10 jaar Alpha in Nederland, p. 4

¹⁰ De Alpha-cursus, handleiding (13^e druk, oktober 2006), p. 4-9

tot geloof komen, kunnen met de juiste nazorg mogelijk aansluiting vinden in de betreffende gemeente¹¹, waardoor deze groeit.

2.6 Conclusie

Uit het voorgaande valt af te leiden dat de Alpha-cursus vooral beoogt mensen te bereiken met de bijbelse boodschap. Dit gebeurt door middel van plaatselijke kerken die gehoor willen geven aan hun missionaire opdracht. Een mogelijk effect hiervan is dat zo'n gemeente zal groeien, zowel in geloof als in het aantal leden. De Alpha-cursus is echter niet gericht op een zo snel mogelijke groei van de gemeente.

Jan Bakker, coördinator van de Alpha-cursus in Nederland, zegt het volgende als een reactie op de tegenvallende uitkomsten, wat betreft gemeentegroei, van een onderzoek van E. Sengers:

Alpha is niet gericht op een zo snel mogelijke groei van de gemeenten. En groei kan beginnen met het langzaam terugdringen van leegloop. Zo verrassend is de uitkomst van het onderzoek dus ook weer niet. We zijn nog maar zeven jaar bezig, de Alpha-cursus heeft meer tijd nodig. [...] De Alpha-cursus is altijd onderdeel van een groter geheel. Veel hangt af van het missionair zelfbewustzijn van de gemeente, daar moet vaak nog heel wat aan gebeuren. Bovendien duurt het jaren voordat de resultaten van de cursus zichtbaar worden. Een cursus duurt om te beginnen tien weken. Daarna komt er een follow-up. Vervolgens krijgen geïnteresseerden bijvoorbeeld doop-catechese aangeboden; die neemt vaak minstens een jaar in beslag. Al met al ben je vaak jaren verder voordat er daadwerkelijk mensen lid worden. Het is daarnaast de vraag hoe het effect te meten valt. Want wat meet je eigenlijk precies? En wat was er gebeurd zonder de cursus? Daar komt nog bij dat de kerken na de cursus veel zelf moeten doen aan nazorg. Alpha heeft daar geen invloed op.¹²

Uiteindelijk kun je zeggen dat het beoogde effect van de Alpha-cursus opbouw en groei van de christelijke gemeente is.

¹¹ Idem, p. 17-18

¹² G.J. van Middelkoop, Alpha-cursus vooral voor intern gebruik? Reformatie, 13-11-2004

3 Eerdere onderzoeken

3.1 Inleiding

Door mijn onderzoek ben ik erachter gekomen dat er door de jaren heen al verschillende onderzoeken zijn geweest naar de Alpha-cursus, zowel in Nederland als daarbuiten. Hieronder volgt de korte beschrijving van een aantal onderzoeken die mij hebben geholpen bij het uitvoeren van mijn eigen onderzoek.

3.2 W. Verboom

De Leidse hoogleraar W. Verboom verdiepte zich van 1999 tot 2001 in een vijftal verschillende missionaire cursussen¹³, waaronder de Alpha-cursus. Zijn onderzoek naar deze hedendaagse leerkringen werd gehouden in twintig Hervormde en SoW-gemeenten en Gereformeerde kerken. De uitkomsten zijn gepubliceerd in zijn boek: *De Alpha-cursus onderzocht* (2002).

Een interessant gegeven uit zijn onderzoek is te vinden bij de rubriek *veranderingen*. Deze leveren het meest positieve resultaat op bij de deelnemers van de Alpha-cursus. Afgezien van veranderingen in *visie op de Bijbel* (25 procent) scoort de Alpha-cursus het hoogst van de vijf onderzochte cursussen. Veranderingen in *visie op het christelijk geloof als zodanig* en *manier van geloven* geldt voor 83 procent van de cursisten. De *relatie met God* en *relatie met de kerk* geeft een verandering aan voor 75 procent van de cursisten. Het grootste deel (76 procent) geeft vervolgens aan deel te nemen aan een vervolgcursus. Op de vraag hoe men tegenover een eventueel lidmaatschap van de kerk staat, is 33 procent positief, 41 procent afwachtend en 26 procent heeft niets ingevuld. Deze uitkomsten bevestigen het vermoeden dat geloven niet zonder meer is verbonden aan kerkelijke betrokkenheid. Volgens Verboom zal dit kunnen liggen aan het negatieve imago dat de kerk voor oudere deelnemers heeft en de individualistische denkwijze van jongeren, die daardoor weinig behoefte hebben aan een binding met het instituut kerk.¹⁴

¹³ Het betreft: De Oriëntatiecursus Christelijk Geloof, De Bijbel in grote lijn, De Alpha-cursus, De Ontdekkingskring en De Vervolgkring.

¹⁴ W.Verboom, *De Alpha-cursus onderzocht* (Boekencentrum Zoetermeer, 2002) p.17, p.38, p.63

3.3 E. van den Hazel

CHE-studente E. van den Hazel heeft in 2000 een onderzoek uitgevoerd onder veertig gemeenten naar de ervaringen met de Alpha-cursus in de Hervormde (wijk)gemeenten. Zij deed dit in opdracht van de IZB (Hervormde Bond voor Inwendige Zending). Uit haar onderzoek blijken de volgende sterke en zwakke punten:

- o Tijdens de introductie laten negenentwintig van de veertig gemeenten eerst de gemeente zelf kennismaken met de cursus, alvorens de cursus aan te bieden aan rand- en buitenkerkelijken. Er wordt zorgvuldig omgegaan met de introductie van de Alpha-cursus.
- o Deelname aan de Alpha-cursus is als gemeenteopbouwend ervaren.
- o De gemeente raakt enthousiast over de cursus door deelname aan de cursus.
- o Gemeenteleden gaan mensen uitnodigen in hun omgeving voor de Alpha-cursus.

Tweederde van de gemeenten heeft te maken gehad met moeite tijdens het introduceren.

- o Gemeenteleden hebben weinig netwerken buiten de kerk, om zodoende rand- en buitenkerkelijken uit te nodigen.
- o Men heeft moeite met het omgaan van de inhoud van de hoofdstukken over de Heilige Geest en genezing.
- o De Alpha-cursus wordt niet door iedereen gesteund.¹⁵

3.4 S. Hunt

De Engelse socioloog S. Hunt is verbonden aan de Universiteit van West-Engeland. Hij heeft in 1999 in Engeland onderzoek gedaan naar de Alpha-cursus en zijn cultuur onder twintig gemeenten en de deelnemers. Ook heeft hij artikelen geschreven over onder andere de kritiek op de Alpha-cursus. Zijn meest recente werk is *The Alpha Enterprise – Evangelism in a Post-Christian Era* (2004). Hieruit blijkt dat de Alpha-cursus vooral mensen aantrekt die al iets met de kerk hebben, dat sommige kerken hierdoor opleven, maar andere kerken op hun beurt verdeeld raken. Hij gelooft dat er maar relatief weinig bekeringen plaatsvinden.¹⁶

¹⁵ Stageonderzoek E. van den Hazel, 2000, p.29-30

¹⁶ Stephen Hunt, *The Alpha Enterprise* (Ashgate, 2004) p.251

3.5 E. Sengers

De godsdienstsocioloog E. Sengers heeft in 2003/2005 onderzoek verricht onder vier ‘marktgerichte’ organisaties of bewegingen¹⁷ in kerkelijk Nederland binnen de PKN en de Rooms-Katholieke kerk. Aan zijn onderzoek naar de Alpha-cursus deden honderd zestig gemeenten en parochies mee. Binnen zijn eigen onderzoek heeft Sengers de bestaande onderzoeken van Verboom, Hunt en Van den Hazel met elkaar vergeleken. De uitkomsten hiervan komen in grote lijnen overeen. Het resultaat is verschenen in *The Dutch and their gods* (2005) en het boek: *Aantrekkelijke kerk* (2006). Het onderzoek van Sengers beslaat de verspreiding van de Alpha-cursus, de identiteit van de gemeenten en de achtergrond van de cursisten.

In 2003 is qua verspreiding de provincie Zuid-Holland ‘gezegend’ met de meeste Alpha-cursussen van Nederland, zowel Katholiek (Bisdom Rotterdam) als Protestant. Landelijk gezien neemt de Nederlands Hervormde kerk de meeste cursussen voor haar rekening (117 van de 211). Daarna volgen de Rooms-Katholieke kerk met vijfendertig cursussen, de Gereformeerde Kerk Nederland met dertig cursussen en de SoW-gemeenten met negenentwintig cursussen.¹⁸

3.6 Stichting Alphacursus Nederland

Vanuit de stichting is ook onderzoek verricht om een beter beeld te krijgen in hoeverre de Alpha-cursus bijdraagt aan ontwikkelingen in kerken of gemeenten. Zo is in april 2007 de Alpha-impact enquête gehouden. Hier hebben vijftien kerken aan meegewerkt van verschillende signatuur zoals PKN, CGK, NGK, Evangelisch en Rooms-Katholiek. Deze liggen allemaal in stedelijk gebied en hebben niet allemaal evenveel ervaring met de Alpha-cursus. Zo heeft de St. Jan in Gouda de Alpha-cursus achtenveertig maal georganiseerd en de Ichtuskerk in Zoetermeer ‘slechts’ drie maal.

Wat opvalt is dat er overall sprake is van een redelijk tot groot draagvlak, zowel in de gemeente als in de kerkenraad. Verder is er sprake van een grote sfeervernieuwing bij vijf kerken (33,3 procent). Daarbij moet worden gezegd dat de Alpha-cursus hier minstens zestien maal is georganiseerd en maximaal vijftientwintig maal. Wat getalsmatige groei betreft zijn er twee gemeenten die een grote groei aangeven en die respectievelijk de Alpha-cursus zeventien en minstens twintig maal hebben georganiseerd. Ten slotte is de geringste groei in

¹⁷ Het betreft: De kerk als herberg, De Alpha-cursus, Willow Creek en De neocatechumenale weg

¹⁸ Erik Sengers, *Aantrekkelijke kerk* (Eburon Delft, 2006) p.83-85

getal te zien – geen of enkele mensen – bij de gemeenten waar de Alpha-cursus het minst vaak is gegeven, namelijk driemaal en tienmaal. De Rooms-Katholieke kerk vormt hierop een uitzondering met een redelijke groei na zes Alpha's.

3.7 Conclusie

Concluderend kan worden gezegd dat de Alpha-cursus een grote invloed heeft. Maar deze invloed is onder andere afhankelijk van het karakter van de gemeente waar de cursus wordt georganiseerd. En ook van de manier waarop de cursus qua vorm en inhoud wordt gegeven.

In de beginfase vinden er in de organiserende gemeente geleidelijk interne veranderingen plaats. Dit is vooral een sfeerverandering, een effect dat met name ontstaat doordat cursisten lid zijn van de betreffende kerk. Wat ze op de Alpha ervaren, verandert hun opvattingen over bijvoorbeeld God zelf, de kerk, het geloof en dergelijke, waardoor ze een vernieuwde toewijding aan de dag leggen die ze ook willen uitdragen. Dit wordt niet altijd begrepen door andere gemeenteleden.

Afhankelijk van factoren zoals het karakter van de gemeente en het draagvlak van de Alpha in de gemeente, zal deze ontwikkeling zich doorzetten en meer veranderingen/effect laten zien. Maar het kan ook gebeuren dat de ontwikkeling op een gegeven moment stagneert en veranderingen/effect beperkt blijven. Dit gebeurt bijvoorbeeld door weerstand vanuit de eigen gemeente tegen veranderingen, of doordat het moeilijker wordt om nieuwe cursisten te vinden. Uit eerder onderzoek is namelijk gebleken dat de netwerken van gemeenteleden na verloop van tijd uitgeput raken. En zolang er weinig buitenkerkelijken meedoen met de Alpha, zullen bekeringen en getalsmatige groei van de gemeente beperkt blijven. Op die manier kan een bloeifase langzaam maar zeker in een eindfase overgaan.

4 Het onderzoek

4.1 Inleiding

Als methode voor het vergelijkend onderzoek heb ik gekozen voor de schriftelijke enquête. Voorafgaand hieraan heb ik telefonisch een selectie voor mijn doelgroep gemaakt en gevraagd om verdere medewerking, zodat ik was verzekerd van een behoorlijke respons.

Zoals gezegd, is dit onderzoek onder zeventien Gereformeerde kerken opgesplitst in twee categorieën: negen kerken die de Alpha-cursus 2-4 maal hebben gegeven (kortlopende Alpha's) en acht kerken die de Alpha-cursus 5-9 maal hebben gegeven (langlopende Alpha's). De eerste categorie varieert in grootte van 150-3550 leden. De tweede categorie varieert in grootte van 700-8000 leden. Dit is gedaan omdat volgens mij de mate van effect afhankelijk is van de ervaring die men met de Alpha-cursus heeft. Door deze categorieën in kruistabellen naast elkaar te plaatsen, valt te bezien of mijn vooronderstelling juist is.

4.2 Resultaten

In alle gevallen wordt de Alpha 's avonds gegeven.

Tabel 1

Hoe vaak wordt de Alpha-cursus jaarlijks georganiseerd?

	2-4 maal		5-9 maal		
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
1 keer per jaar	5	55,6	6	75	11
2 keer per jaar	3	33,3	2	25	5
1 keer per 2 jaar	1	11,1	-	-	1
Totaal	9	100	8	100	17

De Alpha wordt door de meeste kerken (elf van de zeventien) één keer per jaar georganiseerd. Vijf kerken doen dit twee keer per jaar. Eén kortlopende Alpha wordt eens per twee jaar georganiseerd. En een andere kortlopende Alpha – die niet in deze tabel staat – is twee keer in zeven jaar tijd georganiseerd. Deze gemeente heeft daarentegen vier keer een 'after-Alpha' georganiseerd.

Tabel 2

Beschrijving van de gemeente

2-4 maal

5-9 maal

Beschrijving	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Stad	-	-	3	37,5	3
Platteland	7	77,8	4	50	11
Streekgemeente	2	22,2	1	12,5	3
Totaal	9	100	8	100	17

Het zijn voornamelijk plattelandsgemeenten die zijn onderzocht: elf van de zeventien. Daarna volgen drie streekgemeenten en drie stadsgemeenten, waarvan de laatstgenoemde onder de langlopende Alpha's vallen.

Tabel 3

Identiteit van de gemeente

2-4 maal

5-9 maal

Identiteit	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Evangelisch Gereformeerd	-	-	-	-	-
Confessioneel Gereformeerd	4	44,4	4	50	8
Confessioneel / Evangelisch	1	11,1	2	25	3
Anders nl...	4	44,4	2	25	6
Totaal	9	100	8	100	17

2-4 maal Anders: 4 kerken, waarvan één pluriform en drie SoW

5-9 maal Anders: twee kerken, waarvan één zeer pluriform (confessioneel/evangelisch/vrijzinnig) en één SoW

De identiteit van de gemeenten is voornamelijk Confessioneel Gereformeerd: acht van de zeventien gemeenten. Daarna volgt een SoW en pluriforme identiteit van 44,4 procent naast 25 procent. De minderheid – drie van de zeventien gemeenten – noemt zich Confessioneel/evangelisch. (Evangelisch Gereformeerd is geen optie)

Tabel 4

Hoe stond het met de groei van het aantal leden voordat de Alpha-cursus in uw kerk werd toegepast?

	2-4 maal		5-9 maal		
Aantal leden	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Het aantal nam toe	-	-	2	25	2
Het aantal bleef vrijwel gelijk	3	33,3	5	62,5	8
Het aantal nam af	6	66,7	1	12,5	7
Totaal	9	100	8	100	17

Vóór de invoering van de Alpha-cursus nam het aantal leden af bij 66,7 procent bij de kortlopende Alpha's. Dit staat naast 12,5 procent bij de langlopende Alpha's. Dit is vooral bij de grotere of SoW-gemeenten het geval.

Het ledenaantal bleef vrijwel gelijk bij 33,3 procent naast 62,5 procent. Er is een toename van het ledental te bespeuren bij twee kerken met langlopende Alpha's. Er is dus al sprake van groei. Hier wordt geen verklaring voor gegeven.

Tabel 5

Wat was voor de kerkenraad de belangrijkste reden om voor Alpha-cursus te kiezen?

	2-4 maal	5-9 maal	
Reden	Frequentie	Frequentie	Totaal
Meer gemeenschap	3	2	5
Meer discipelschap	3	1	4
Meer evangelisatie	6	6	12
Meer gemeentegroei	4	2	6
Meer geloofsopbouw	7	6	13
Anders, nml...	4	2	6
Totaal	27	19	n.v.t.

Op deze vraag zijn per gemeente meerdere antwoorden ingevuld.

2-4 maal Anders: Een reden voor een kerk is, naast andere, samenwerking met andere kerken. Bij een andere kerk is de predikant met de Alpha begonnen met medeweten van de kerkenraad. Bij twee kerken heeft de kerkenraad niet voor de cursus gekozen, maar heeft ze eerst aarzelend en later enthousiast ingestemd dat de cursus werd gegeven door een paar enthousiaste gemeenteleden.

5-9 maal Anders: Bij één kerk was de kerkenraad niet betrokken bij de besluitvorming. Het initiatief is genomen door het bestuur van de jeugdkerk. Inmiddels is het ingebed in de gemeente. De reden was geloofsopbouw. Bij twee kerken kwam het initiatief van gemeenteleden. De kerkenraad was het ermee eens.

De belangrijkste redenen voor de kerkenraad om voor de Alpha-cursus te kiezen is bij de kortlopende Alpha's: 1.geloofsopbouw, 2.evangelisatie, 3.gemeentegroei. Alle gemeenten met een teruglopend ledental hebben voor gemeentegroei gekozen. Het is een effect dat wordt verwacht van de Alpha. Bij de langlopende Alpha's staan evangelisatie en geloofsopbouw op een gedeelde eerste plaats. Het initiatief voor de cursus komt meestal van de kerkenraad (evangelisatiecommissie). Indien dit niet het geval is, zijn het enthousiaste gemeenteleden die het voorstellen, waarna de kerkenraad ermee instemt. Bij de kortlopende Alpha's zijn er twee kerken waar het initiatief voor de Alpha door gemeenteleden werd opgepakt en die daarvoor toestemming kregen van de kerkenraad. Bij de langlopende Alpha's zijn er drie kerken waar dit het geval was.

Tabel 6

Wat is de locatie van de Alpha-cursus?

Locatie	2-4 maal		5-9 maal		Totaal
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	
In de kerk	2	22,2	2	25	4
In een bijgebouw van de kerk	6	66,7	5	62,5	11
In een woonhuis	-	-	1	12,5	1
In een buurthuis/zalencentrum	-	-	-	-	-
Anders, nl...	1	11,1	-	-	1

Totaal	9	100	8	100	17
--------	---	-----	---	-----	----

2-4 maal Anders: Bij één kerk de eerste en laatste avond in een zaal in de kerk. De andere avonden bij iemand thuis.

5-9 maal Een van de kerken heeft de Alpha eenmalig in een woonhuis aangeboden.

De Alpha-cursus vindt vooral plaats in een bijgebouw van de kerk: 66,7 procent naast 62,5 procent. In (een zaal van) de kerk zijn de percentages 22,2 procent naast 25 procent. Bij één kerk onder de langlopende Alpha's vindt de Alpha plaats in een woonhuis.

Tabel 7

Gemiddeld aantal kerkelijke cursisten dat een cursus doorloopt.

Aantal	2-4 maal		5-9 maal		Totaal
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	
0	-	-	-	-	-
1-5	1	11,1	1	12,5	2
6-10	3	33,3	5	62,5	8
11-15	4	44,4	1	12,5	5
Anders, nl...	1	11,1	1	12,5	2
Totaal	9	100	8	100	17

2-4 maal Anders: 24 kerkelijke cursisten (Alpha georganiseerd in 2001 en 2008)

5-9 maal Anders: 25 kerkelijke cursisten

Het gemiddeld aantal kerkelijke cursisten van 6-10 laat het hoogste percentage zien: 33,3 procent naast 62,5 procent. Daarna volgt het gemiddelde aantal van 11-15: 44,4 procent naast 12,5 procent. Eenmalig is er sprake geweest van respectievelijk 24 en 25 cursisten. Deze Alpha is dan ook twee maal georganiseerd. Bij één langlopende Alpha ligt het gemiddelde aantal kerkelijke cursisten op vijftwintig

Tabel 8

Gemiddeld aantal buitenkerkelijke cursisten dat een cursus doorloopt.

Aantal	2-4 maal		5-9 maal		Totaal
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	
0	2	22,2	-	-	2
1-5	7	77,8	8	100	15
6-10	-	-	-	-	-
11-15	-	-	-	-	-
Anders, nl...	-	-	-	-	-
Totaal	9	100	8	100	17

Bij twee van de negen kortlopende Alpha's zijn geen buitenkerkelijke cursisten aanwezig. Veruit de meeste buitenkerkelijke cursisten vallen in de categorie 1-5. Dit is het geval bij zeven van de negen kortlopende Alpha's en bij alle langlopende Alpha's.

Tabel 9

Gemiddeld aantal cursisten dat per cursus tot geloof komt.

Aantal	2-4 maal		5-9 maal		Totaal
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	
0	4	44,4	-	-	4
1	4	44,4	4	50	8
2	1	11,1	1	12,5	2
3	-	-	2	25	2
Anders, nl...	-	-	1	12,5	1
Totaal	9	100	8	100	17

2-4 maal Bij één kerk ligt het gemiddeld aantal cursisten dat tot geloof komt op twee. Bij vier kerken ligt dit aantal op één. De overige vier kerken geven aan dat er meer geloofsverdieping of beleving plaatsvindt.

5-9 maal Anders: Eén kerk geeft aan dat er na de cursus ook (geloofs)keuzes gemaakt worden in een vervolgcursus. Een andere kerk geeft aan dat er heel vaak een geloofsverdieping plaatsvindt. Een andere kerk zegt dit niet vast te leggen.

Bij de kortlopende Alpha's zijn er vier van de negen gemeenten die aangeven dat er geen mensen tot geloof zijn gekomen. Eenzelfde percentage geeft aan dat er gemiddeld één cursist per cursus tot geloof gekomen is. Bij de langlopende Alpha's is er altijd wel iemand tot geloof gekomen. Bij vier van de acht kerken ligt dit aantal op één. In veel gevallen is er sprake van een geloofsverdieping of -beleving.

Tabel 10

Heeft u het aangereikte materiaal van Alpha Nederland aangepast?

(bijv. de inhoud van de lessen, het aantal lessen, de gespreksvragen)

U kunt meerdere mogelijkheden aankruisen.

2-4 maal

5-9 maal

Materiaal Alpha Nederland	Frequentie	Frequentie	Totaal
Nee, we hebben het materiaal ongewijzigd overgenomen	3	5	8
Ja, we hebben materiaal weggelaten	2	2	4
Ja, we hebben het materiaal hier en daar herschreven	2	2	4
Ja, we hebben het materiaal aangevuld	3	2	5
Totaal	10	11	21

2-4 maal De twee kerken die materiaal hebben weggelaten hebben ook aangevuld.

5-9 maal Eén kerk die materiaal heeft weggelaten heeft ook materiaal aangevuld.

Het materiaal voor de cursus is meestal ongewijzigd overgenomen: 33,3 procent naast 62,5 procent. Als er iets wordt weggelaten wordt er ook weer aangevuld met voorbeelden en vragen. Dit is vooral gedaan om het persoonlijker te maken. Bij een langlopende Alpha (12,5 procent) zijn een paar hoofdstukken weggelaten.

Tabel 11

Heeft u het materiaal voor het Alpha-weekend aangepast?

U kunt meerdere mogelijkheden aankruisen.

2-4 maal

5-9 maal

Materiaal Alpha-weekend	Frequentie	Frequentie	Totaal
Nee, we hebben het materiaal ongewijzigd overgenomen	2	5	7
Ja, we hebben materiaal weggelaten	2	1	3
Ja, we hebben het materiaal hier en daar herschreven	4	3	7
Ja, we hebben het materiaal aangevuld	2	1	3
Totaal	10	11	21

2-4 maal Eén van de kerken die materiaal heeft weggelaten heeft ook aangevuld.

5-9 maal De kerk die materiaal heeft weggelaten heeft ook aangevuld.

Bij het ongewijzigd overnemen van materiaal voor het Alpha-weekend liggen de percentages op 22,2 procent naast 62,5 procent. Zo is bij een kortlopende Alpha (11,1 procent) het deel over genezing weggelaten en bij een ander is de tongentaal niet uitgebreid besproken. Voor het materiaal van het Alpha-weekend geldt dat de lessen over de Heilige Geest soms worden samengevoegd in verband met de planning.

Tabel 12

Waarom heeft u het materiaal aangepast?

2-4 maal

5-9 maal

Aanpassing materiaal	Frequentie	Frequentie	Totaal
Uit praktische overwegingen.	1	3	4
Uit inhoudelijke/theologische overwegingen	1	-	1
Uit andere overwegingen, nl...	-	-	-
Totaal	2	3	5

13 a. Kunt u de aanpassing van het materiaal omschrijven? 2-4 maal

2x ...wat persoonlijker gemaakt. Dit komt dichterbij de mensen.

- 1x ...vragen hebben meer het karakter van een overhoring.
- 1x ...vragen waren niet altijd op de groep van toepassing, soms is er een deel weggelaten i.v.m. de planning.
- 1x ...gebruiken de Alpha in verkorte versie, vertaald vanuit het Engels. Alle essentiële punten en teksten zijn nog in tact.
- 1x ...andere vragen bedacht, inleiding meer in eigen woorden m.b.v. het boekje.
- 1x ...les over genezing weggelaten, lessen over Heilige Geest samengevoegd.
- 1x ...veel eigen voorbeelden, ook gedichten, samen muziek luisteren.
- 1x ...niet alle gespreksvragen overgenomen, tongentaal niet uitgebreid besproken.

13 b. Kunt u de aanpassing van het materiaal omschrijven? 5-9 maal

- 1x ...enkele hoofdstukken weggelaten omdat het anders niet in tien dagdelen past.
Aangevuld met eigen voorbeelden en ervaringen.
- 1x ...uitleg wat aangepast door zelf inleidingen te maken m.b.v. het boekje van Gumbel.
Zelf de vragen maken.
- 1x ...iets andere opbouw in verband met beschikbare tijd in een weekend.

Tabel 13

Binnen de kerken die met de Alpha-cursus werken zou je verschillende stadia kunnen onderscheiden wanneer het gaat over de integratie van Alpha in de kerk.

Kunt u aangeven in welk stadium de Alpha-cursus zich in uw kerk bevindt?

	2-4 maal	5-9 maal	
Stadia	Frequentie	Frequentie	Totaal
Alpha is een onderliggende beweging, niet echt toegestaan, maar gaat wel gewoon zijn gang	-	-	-
Alpha wordt getolereerd, kerkenraad is ermee akkoord, maar er is verder geen echte steun	3	2	5
Alpha is een van de vele programma's in de kerk	3	3	6
Alpha is volledig geïntegreerd in de gemeente en vormt een wezenlijk onderdeel van het gemeenteopbouwproces	1	2	3
Alpha wordt gegeven aan, en gedeeld met andere kerken	2	1	3

Totaal	9	8	17
--------	---	---	----

De Alpha-cursus kent verschillende stadia van integratie in de kerk. Bij 33,3 procent van de kortlopende Alpha's is de kerkenraad akkoord gegaan met de organisatie, maar er is verder geen echte steun. Dit naast 25 procent bij de langlopende Alpha's. Bij 33,3 procent van de kortlopende Alpha's is de Alpha één van de vele programma's in de kerk naast 37,5 procent bij de langlopende Alpha's. Bij één (11,1 procent) van de kortlopende Alpha's en twee (25 procent) van de langlopende Alpha's is de Alpha volledig geïntegreerd in de gemeente en vormt een wezenlijk onderdeel van het gemeenteopbouwproces. In drie kerken wordt de Alpha gegeven aan, en gedeeld met andere kerken: 22,2 procent naast 12,5 procent. Deze samenwerking is vooral met Hervormde kerken die ook onder de PKN vallen. Een enkele keer is er sprake van een evangeliegemeente of GKV.

Tabel 14

Hoe groot is (naar uw inschatting) het draagvlak voor Alpha-cursus binnen de kerk?

Draagvlak	2-4 maal		5-9 maal		Totaal
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	
Geen draagvlak	-	-	-	-	-
Een klein draagvlak	6	66,7	3	37,5	9
Een gemiddeld draagvlak	3	33,3	4	50	7
Een groot draagvlak	-	-	1	12,5	1
Totaal	9	100	8	100	17

Met name bij de kortlopende Alpha's is er relatief weinig draagvlak binnen de kerk. Tweederde (66,7 procent) geeft een klein draagvlak aan. Eenderde (33,3 procent) geeft een gemiddeld draagvlak aan. Van een groot draagvlak is hier geen sprake. Van de langlopende Alpha's laat één gemeente (12,5 procent) een groot draagvlak zien. De helft laat een gemiddeld draagvlak zien en drie gemeenten (37,5 procent) een klein draagvlak.

Tabel 15

Hoe groot is het draagvlak voor Alpha-cursus binnen de kerkenraad?

	2-4 maal		5-9 maal		
Draagvlak	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Geen draagvlak	-	-	-	-	-
Een klein draagvlak	3	33,3	2	25	5
Een gemiddeld draagvlak	3	33,3	4	50	7
Een groot draagvlak	3	33,3	2	25	5
Totaal	9	100	8	100	17

Bij de kortlopende Alpha's is een gelijkmatig beeld te zien. De cursus heeft in 33,3 procent van de gemeenten al na 2-4 keer een groot draagvlak binnen de kerkenraad. Vergeleken met de langlopende Alpha's (25 procent) is dit een goede score. De helft van de langlopende Alpha's heeft een gemiddeld draagvlak. 25 procent geeft een klein draagvlak binnen de kerkenraad aan.

4.3 Effecten van de Alpha-cursus

Onderstaande effecten zijn grotendeels overgenomen uit de Alpha-impact enquête 2007, waar enkele andere effecten aan zijn toegevoegd. Ik ben me ervan bewust dat dit een beperkt beeld geeft, maar het is onmogelijk om een totaalbeeld van alle effecten van de Alpha-cursus weer te geven.

Hieronder volgen acht terreinen. Er wordt gekeken in welke mate de Alpha-cursus hierop effect heeft gehad. De toelichting is geordend van weinig effect naar meer effect.

Tabel 16

a. De groei van de kerk

	2-4 maal		5-9 maal		
Aantal leden	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
0	4	44,4	4	50	8
1-10	5	55,6	4	50	9
11-20	-	-	-	-	-

21-30	-	-	-	-	-
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Na vier keer nog niet een echte groei van de kerk, maar zeker een bewustere geloofsbeleving.
- Leden die meegedaan hebben zijn actiever mee gaan doen in de kerk als voorzitter wijkkerkenraad, ouderling, gespreksleider, medewerker Alpha-cursus.
- In verhouding veel kerkmensen die de cursus volgen, maar die het wel als een positieve geloofsverdieping ervaren.
- Het is meer dat kerkleden tot geloofsverdieping zijn gekomen en dat jongeren een persoonlijke keuze voor Jezus hebben gemaakt.
- Twee mensen zijn door de Alpha-cursus lid geworden van onze kerk, een aantal randkerkelijken is meer betrokken geraakt.
- Alleen kerkelijk betrokken mensen hebben de cursussen gevolgd; een paar zaten aan de rand van de kerk.
- We denken dat het nog heel gering is. Er zijn wel enkele cursisten naar een evangelische gemeente gegaan na afloop van de cursus.
- Eerder twee dan tien personen. De reden hiervoor is dat meestal mensen uit de gemeente de cursus volgen.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Met name kerkmensen hebben deelgenomen. Anderen zijn zoekend bij welke kerk ze zich willen aansluiten.
- Geen directe groei, maar wel veel meer betrokkenheid. In een aantal gevallen ook kerkgang bij randkerkelijken waar dat eerst niet het geval was. Ongeveer tien jongeren hebben inmiddels belijdenis gedaan n.a.v. de Alpha.
- Deelnemers van de Alpha zijn o.a. gemeenteleden van andere gemeenten, bijv. reformatorische kerken, en nieuwe gemeenteleden of gemeenteleden waarvan bijv. de partner niet gelovig is.
- Er zijn tot nu toe twee cursisten lid van onze gemeente geworden omdat ze er graag bij wilden horen.

- Wij merken dat veel Alpha-gangers speciale diensten gaan bezoeken om elkaar daar weer te ontmoeten. De beleving (liturgie) in de meeste PKN kerken sluit niet aan bij de beleving van een Alpha-cursist. Het bezoeken en aansluiten bij een 'vrije' groep ligt meer voor de hand. wij hebben verschillende cursisten die zich binnen een 'vrije' groep hebben laten dopen.
- Hier hebben we geen duidelijk beeld van. We wijzen niet specifiek naar onze kerk. Wel is het zo dat de leden uit de kerk na het volgen van de cursus vaak meer betrokken zijn bij de kerk.

Van de negen gemeenten met kortlopende Alpha's zijn er vier (44,4 procent) die geen groei van de kerk laten zien. Daarnaast staan ook vier (50 procent) van de acht gemeenten met langlopende Alpha's die geen groei laten zien. Bij een groei van 1-10 leden zien we 55,6 procent naast 50 procent. De redenen hiervoor zijn: De deelnemers zijn voornamelijk gemeenteleden, anderen zijn nog op zoek naar een geschikte gemeente om zich bij aan te sluiten. Overigens wordt er aangegeven dat de groei eerder twee leden dan tien leden betreft.

Tabel 17

b. De groei van de kerk 2-4 maal 5-9 maal

Kwalitatief, geloofsopbouw	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Niet	2	22,2	2	25	4
In geringe mate	1	11,1	3	37,5	4
In redelijke mate	4	44,4	1	12,5	5
In grote mate	2	22,2	2	25	4
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Niet meetbaar.
- Mensen hervinden zich opnieuw in geloof en gaan met meer plezier naar de kerk.
- De Alpha-cursus draagt ertoe bij dat de gemeente in beweging is en dat er sprake is van groei in geloof, gemeenschap en discipelschap.
- Na vier keer is er een redelijke groei te zien. Maar als de hele gemeente de cursus zou volgen zou de kerk in grote mate groeien.

- De cursisten die we nog regelmatig zien geven aan door de cursus persoonlijk gegroeid te zijn in geloof.
- Mensen veranderen wezenlijk in hun geloof en hun relatie met God. Ze gaan verlangen naar persoonlijke studie, naar contact met andere cursisten en naar meer 'leven' in de kerk.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Mensen kiezen een andere gemeente of zijn op zoek naar een andere gemeente
- Gemeenteleden gaan bewuster met het geloof om omdat ze het beter zijn gaan begrijpen. Het spreekt hen veel meer aan na de Alpha.
- Veel cursisten sluiten zich aan bij een vervolggroep. Oud-cursisten zijn positief.
- Cursisten geven aan vrijer over het geloof te kunnen praten. Ze zijn aan het denken gezet en zijn niet zo zwaarmoedig meer wanneer ze uit de Reformatorische kerk komen.
- Het lukt de kerk duidelijk niet (ondanks de zondagse kerkdienst en catechese) om jongeren maar ook ouderen duidelijk te maken wat de kern van het christelijk geloof is en wat dat nou daadwerkelijk betekent!

Wat de kwalitatieve groei of geloofsopbouw betreft: twee (22,2 procent) van de negen gemeenten naast twee (25 procent) van de acht gemeenten geven geen groei aan. Bij een groei in geringe mate zien we 11,1 procent naast 37,5 procent. Bij vier (44 procent) van de negen kortlopende Alpha's is er sprake van groei in redelijke mate naast één (12,5 procent) bij de langlopende Alpha's. Bij twee (22,2 procent) van de negen naast twee (25 procent) van de acht is een groei in grote mate te zien.

Tabel 18

c. Ontwikkeling en groei van het gebedswerk

Gebedswerk	2-4 maal		5-9 maal		Totaal
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	
Niet	2	22,2	-	-	2
In geringe mate	3	33,3	7	87,5	10
In redelijke mate	2	22,2	1	12,5	3

In grote mate	2	22,2	-	-	2
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Juist de mensen die in de gebedskring zitten, hebben mede de Alpha opgestart.
- Helaas is de drempel naar de gebedsgroep nog steeds erg hoog. Ook voor mensen die de Alpha hebben gevolgd. Het persoonlijk gebed is wel gegroeid.
- Er wordt wel door gemeenteleden voor Alpha-avonden gebeden.
- Er is deelname aan de gebedsweek, gebedsgroepen, toerustingsonderwerp in wijkkerkenraad.
- De kerk is meer evangelisch en missionair getint geworden.
- Het besef dat gebed binnen de gemeente van belang is, is sterk toegenomen. Maar we zijn nog zoekende hoe we dat elders in het gemeentewerk vorm kunnen geven.
- Gebedsgroep voor de cursus door gemeenteleden en ex-cursisten. Als teamleden een hechte kringgebedsgroep. Cursisten vormen soms een kringgebed.
- Meer gebedsgroepen, ook van verschillende kerken samen.
- Zowel bij Alpha-teamleden als bij de cursisten is de betekenis van het gebed toegenomen.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Onze gemeente heeft een gebedsgroep die elke keer bidt voor de Alpha. Hierbij zitten twee teamleden en één persoon die de Alpha eens heeft gevolgd.
- Vindt vaak plaats in de vervolggroepen.
- Er wordt voor de Alpha gebeden door leden van de het Alpha-team.
- Er is sinds anderhalf jaar een jongerengebedsgroepje. Er was niks.
- Er was al een gebedsgroep en dit is zo gebleven.

Bij de kortlopende Alpha's is bij twee gemeenten (22,2 procent) nog geen effect op de ontwikkeling en groei van het gebedswerk waarneembaar. Bij de langlopende Alpha's is dit wel het geval. Zeven (87,5 procent) van de acht geven een geringe mate van ontwikkeling en groei aan. Dit geldt tevens voor dertig procent van de gemeenten met kortlopende Alpha's. Ontwikkeling en groei in redelijke mate vindt plaats bij 22,2 procent naast 12,5 procent. Wat opvalt is dat bij twee (22,2 procent) van de negen gemeenten sprake is van een grote mate van

ontwikkeling en groei, terwijl bij de langlopende Alpha's geen sprake is van een grote mate van ontwikkeling en groei.

Tabel 19

d. Sfeervernieuwing (mensen zijn gastvrij, staan meer open voor anderen, meer openheid om over geloof te spreken)

2-4 maal

5-9 maal

Sfeervernieuwing	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Niet	-	-	-	-	-
In geringe mate	2	22,2	3	37,5	5
In redelijke mate	4	44,4	4	50	8
In grote mate	3	33,3	1	12,5	4
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Men ontdekt dat het ook anders kan, misschien zelfs wel moet...
- Hoewel het in de Gereformeerde kerk meer cultureel is om over de kerk te praten, begint er een lichte kentering te komen om over het persoonlijk geloof te praten. Gastvrijheid krijgt meer aandacht.
- Er is de ervaring dat het belangrijk is en gemakkelijk wordt om over het geloof te spreken. Enthousiasme zet o.a. aan tot gesprek.
- Duidelijk zichtbaar tijdens het vorderen van de cursus en de ontmoeting na de cursus tijdens Alpha-diensten en de wekelijkse erediensten.
- Mensen ervaren het als zeer positief om over hun geloof te praten. Zoeken vaak vervolg hierin na de Alpha.
- Helaas wordt door 'niet-Alpha mensen' vreemd opgekeken als mensen ineens veranderd zijn.
- Een werkvakantie naar Slowakije bijvoorbeeld, met ongeveer vijftig personen.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Bij individuele deelnemers wel, ook gemeenschap door het leren kennen van de groepsgenoten.
- We merken dat cursisten veel vrijer over het geloof durven te spreken.

- Dit merken we door ex-deelnemers die uitbundig reclame maken.
- Er ontstaat een sterk gevoel van gemeenschap onderling.

In alle kerken is er sprake van sfeervernieuwing, dat wil zeggen: mensen zijn gastvrij, staan meer open voor anderen en er is meer openheid om over het geloof te praten. Bij geringe mate zien we de percentages 22 procent naast 38 procent. Bij de kortlopende Alpha's zien we vier (44,4 procent) van de negen gemeenten en bij de langlopende Alpha's vier (50 procent) van de acht met een redelijke mate van sfeervernieuwing. Wat hier opvalt is dat er bij de kortlopende Alpha's drie (33,3 procent) gemeenten zijn die een sfeervernieuwing in grote mate laten zien naast één (12,5 procent) gemeente bij de langlopende Alpha's.

Tabel 20

e. De inhoud van de kerkdiensten (bijv. ruimte voor andere liederen, getuigenissen in de dienst, andere vormen van voorbede)

Inhoud kerkdienst	2-4 maal		5-9 maal		Totaal
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	
Niet	1	11,1	4	50	5
In geringe mate	4	44,4	3	37,5	7
In redelijke mate	4	44,4	1	12,5	5
In grote mate	-	-	-	-	-
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- We hebben één keer een Alpha-dienst gehad en toen werd er door de meerderheid positief gereageerd op een getuigenis. Onze predikant was hier enigszins 'bang' voor, aangezien veel mensen het nut van een getuigenis niet inzien. Nu is die angst minder.
- Naar aanleiding van de Alpha zijn we dit jaar gestart met 'meet & greet' diensten: laagdrempelige bijeenkomsten met veel liederen, korte meditatie en eventueel gedichten en vooral ontmoeting.
- Heel af en toe komt in een bijzondere dienst de Alpha aan de orde door middel van liederen of een getuigenis.
- Meer lofprijzliedertjes en ruimte voor persoonlijke voorbede.

- Wel nieuwe liederen en tweemaandelijks een dienst met iets extra's.
- Grote verscheidenheid aan liederen was al het geval. We proberen in de diensten vorm te geven aan 'geloofsgetuigenissen' - mensen spreken uit wat geloven voor hen betekent.
- Meer opwekkingsliederen en andere vormen van diensten (niet alleen passief maar ook actief als gemeentelid)
- Nog niet veel voor getuigenissen, maar wel veel ruimte voor andere liederen en heel veel voor jongere en oudere jeugd.
- De Gereformeerde kerk kent eredienstcommissies in beide kerken. Zoeken naar nieuwe liederen. Nieuwe vormen in een tweemaandelijkse 'sterdienst' – iets extra's met een knipoog naar de sterreclame.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Niet structureel, wel incidenteel gebed voor de Alpha en cursisten en een enkele keer een getuigenis door cursisten om de Alpha te promoten.
- Er wordt wel aandacht gegeven voor de cursus door in de kerkdienst te bidden voor de cursisten. Af en toe is er een kerkdienst voor iedereen.
- Er verandert wel wat, maar het gaat heel erg langzaam.
- Er is ruimte voor bijv. opwekkingsliederen en andere vormen van voorbede, maar ik weet niet of dit alleen door de Alpha gekomen is.

Wat opvalt is dat er bij de kortlopende Alpha's bij één (11,1 procent) van de negen gemeenten geen verandering van de inhoud van de kerkdiensten plaatsvindt, naast vier (50 procent) van de acht gemeenten bij de langlopende Alpha's. Verandering in geringe mate laat 44 procent naast 38 procent zien. Wat verder opvalt is een verandering in redelijke mate bij vier (44,4 procent) van de negen gemeenten naast één (12,5 procent) van de acht gemeenten.

Tabel 21

f. Veranderingen in de kerkelijke structuur

		2-4 maal		5-9 maal	
Kerkelijke structuur		Frequentie	Procent	Frequentie	Procent
		Totaal			

Niet	5	55,6	5	62,5	10
In geringe mate	2	22,2	2	25	4
In redelijke mate	1	11,1	1	12,5	2
In grote mate	1	11,1	-	-	1
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Veranderingen in de traditionele kerken gaan langzaam. Soms moet je bewust achterom kijken: hoe was het en hoe is het nu?
- In de regio is een conventionele kerk (waar wij mee samenwerken) die als gevolg van ontwikkelingen van o.a. de Alpha-cursus een afsplitsing heeft gevormd waardoor een deel een eigen evangelische kerk heeft opgericht. Dat geeft verwijdering tussen families en vrienden. Het is een negatieve kant van de Alpha-cursus.
- Meer ontspanning en vriendelijker.
- Er is (bij een betrokken groep) het besef dat geregeld geloofsgesprek in de kleine groep belangrijk is. Maar we zoeken nog om dat vorm te geven en uit te breiden in de gemeente.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Niet door de Alpha.
- Langzaam, heeft te maken met de nieuwe predikant die WEL volledig achter de werkwijze van de Alpha staat en die werkt aan geestelijke vernieuwing binnen de PKN.

Bij de meeste gemeenten vinden er geen veranderingen in de kerkelijke structuur plaats. Bij de kortlopende Alpha's is dit 55,6 procent naast 62,5 procent bij de langlopende Alpha's. Veranderingen in geringe mate laat 22,2 procent zien naast 25 procent. En veranderingen in redelijke mate bij 11,1 procent naast 12,5 procent. Een uitschieter is één gemeente bij de kortlopende Alpha's die een grote verandering laat zien. De oorzaak is een afsplitsing van de betrokken kerk. (zie toelichting)

Tabel 22

g. Samenwerking met andere gemeenten

2-4 maal

5-9 maal

Samenwerking	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Niet	3	33,3	3	37,5	6
In geringe mate	2	22,2	3	37,5	5
In redelijke mate	1	11,1	-	-	1
In grote mate	3	33,3	2	25	5
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Niet van toepassing.
- Omdat we echt een 'dorpse' gemeente zijn, is samenwerking met bijvoorbeeld de nabijgelegen stad heel erg moeilijk. Mensen blijven ook liever in hun eigen kringetje.
- Interkerkelijk evangelisatiewerk, Alpha-cursussen, jeugdwerk, diaconaal werk, overlegkerken.
- Met Gereformeerde kerk vrijgemaakt.
- We zijn de Alpha-cursus gestart met een gemeente waar we nauwelijks contact mee hadden en nu wordt er dus voor de Alpha intensief samengewerkt. Ook doen een aantal mensen mee die al eerder vertrokken waren naar evangelische gemeenten en nu weer in onze kring betrokken raken.
- Er is veel samengewerkt met de kerken in de regio. Gevolg van de Youth-Alpha is dat er jarenlang een regionale jeugdkerk heeft gedraaid.
- Op weg naar eenheid. (PKN)

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Niet 'kerkbreed' meer samenwerking, wel overleg tussen de cursusleiders van de verschillende kerken en samenwerking in de vorm van een gezamenlijke promotieavond voor de Alpha.
- Door samen de weekenden te organiseren.
- De Alpha wordt het ene jaar bij de Hervormde kerk gegeven en het andere jaar bij de Gereformeerde kerk. De teamleden zijn allemaal lid van de Gereformeerde kerk.
- We zijn coördinator voor de stad en proberen zoveel mogelijk uitwisseling en samenwerking te bewerkstelligen.

Bij de kortlopende Alpha's zijn drie (33,3 procent) van de negen gemeenten die niet samenwerken met andere gemeenten. Bij de langlopende Alpha's zijn dit drie (37,5 procent) van de acht gemeenten. Samenwerking in geringe mate laat 22,2 procent naast 37,5 procent zien. Eén kortlopende Alpha (11,1 procent) spreekt over een redelijke mate van samenwerking. De percentages voor samenwerking in grote mate zijn 33,3 procent naast 25 procent.

Tabel 23

h. Zicht op geestelijke strijd

Zicht op geestelijke strijd	2-4 maal		5-9 maal		Totaal
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	
Niet	4	44,4	4	50	8
In geringe mate	4	44,4	2	50	6
In redelijke mate	-	-	1	12,5	1
In grote mate	1	11,1	1	12,5	2
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Daar heb ik echt geen zicht op.
- Wat bedoel je?
- Niet van toepassing.
- Binnen het orgaan 'overlegkerken' kan men goed met elkaar samenwerken zolang het niet over dogma's gaat.
- Alleen voor de mensen die in het Alpha-team zitten.
- Waar mensen tot geloof of tot vernieuwing komen is geestelijke strijd. Hoe het ná de Alpha verder gaat kunnen we niet bij alle cursisten volgen.
- Dat is een thema dat voor de meeste mensen niet heel erg leeft, ook binnen de Alpha niet, behalve voor mensen die betrokken zijn bij evangelische kerken.
- Het is niet altijd te zeggen of ziekte of ernstige brand vlak voor de start van een Alpha te maken hadden met geestelijke strijd. Ook de bovengenoemde kerkscheiding kan misschien gezien worden als geestelijke strijd.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Begrijp deze vraag niet zo goed.
- Vanuit je eigen PKN-gemeente vindt men het te evangelisch.

Het grootste deel van de gemeenten laat hier geen effect zien. Bij de kortlopende Alpha's zijn dit vier (44,4 procent) van de negen gemeenten naast vier (50 procent) van de acht gemeenten. Zicht in geringe mate laat 44,4 procent naast 25 procent zien. Redelijke mate laat bij de langlopende Alpha's 12,5 procent zien. Twee van de zeventien gemeenten – 11 procent naast 13 procent – laten een grote mate van zicht op geestelijke strijd laat zien.

Tabel 24

- i. Zijn er naast bovengenoemde nog andere terreinen waarop het effect van de Alpha-cursus zichtbaar/merkbaar is?

	2-4 maal		5-9 maal		
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Nee	5	55,6	4	50	9
Ja	4	44,4	4	50	8
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Wel is er het vertrouwen dat de Heilige Geest zich niets aantrekt van kerkmuren en dogma's.
- De geloofsbeleving, open staan voor andere geloofservaringen zonder discussie. Ervaren van de Heilige Geest.
- Mensen melden zich aan bij verschillende commissies.
- Iedereen is zeer positief over de Alpha! Goede mond-tot-mond reclame.
- Er groeit het besef dat als mensen één zijn in de Geest en de werking ervan ervaren, dat verschillen in theologisch denken beter uit te houden zijn. Wat vooral een belangrijke ervaring is, is dat mensen geestelijk in beweging komen. Groeien in geloof.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Betrokkenheid van gemeenteleden die willen koken voor de cursisten.
- Veel deelnemers gaan met elkaar door als bijbelstudiegroep, waarbij zij zich aansluiten bij de gemeentegroepgroepen. Ook zijn er deelnemers die na de Alpha kerkenwerk zijn gaan doen.
- Jonge deelnemers die zoekend zijn, een blij geloof krijgen en een kerk vinden die bij hen past.
- Kadervorming.

Op de vraag of er naast bovengenoemde terreinen nog andere terreinen zijn waarop het effect van de Alpha-cursus zichtbaar of merkbaar is, zegt de meerderheid ‘nee’: 55,66 procent naast 50 procent. De resterende 44,4 procent naast 50 procent zegt hier ‘ja’. (zie toelichting)

Tabel 25

j. In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak:

“De Alpha-cursus in onze kerk voldoet aan de verwachting”.

	2-4 maal		5-9 maal		
	Frequentie	Procent	Frequentie	Procent	Totaal
Helemaal mee eens	3	33,3	1	12,5	4
Mee eens	3	33,3	4	50	7
Niet mee eens/niet mee oneens	1	11,1	2	25	3
Niet mee eens	2	22,2	1	12,5	3
Helemaal niet mee eens	-	-	-	-	-
Geen mening	-	-	-	-	-
Totaal	9	100	8	100	17

Toelichting hierop is: 2-4 maal

- Wij als team en kerkenraad staan hier volledig achter, alleen moeten er meer aanmeldingen komen!
- Iedereen is zeer positief over de Alpha. Goede mond-tot-mondreclame.
- Alpha werkt elke keer weer, ook in onze kleine gemeente.

- Als ik het met deze stelling oneens zou zijn dan zou ik er geen voet meer voor dwars zetten.
- De Alpha moet nog meer een plek krijgen, vooral aan de rand van de kerk en daarbuiten.
- Voor degenen die mee doen is het overwegend een zeer positieve ervaring. Anderen blijven op afstand.
- We hadden gehoopt dat het een manier zou zijn om meer openheid te krijgen voor het geloofsgesprek, maar dat is nog niet echt gelukt. De mensen die geweest zijn, zijn over het algemeen enthousiast, maar er leeft een grote tegenstand tegen het Alpha-werk omdat men o.a. bang is voor groepsvorming. Maar we wachten in spanning af!
- Te weinig belangstelling, te weinig deelname vanuit onze kerk en daarbuiten.

Toelichting hierop is: 5-9 maal

- Het brengt onze kerk in beweging, geestelijke vernieuwing.
- Mensen die meedoen zijn voor 99 procent enthousiast. Voor de meeste betekent het een vernieuwing of verdieping van hun geloof. Sommigen groeien daarna weer door in een vervolg op de Alpha.
- Het zou mooi zijn als er op meerdere terreinen effect zichtbaar zou zijn, maar we zijn blij met de individuele deelnemers die we hebben kunnen bereiken en die soms dichter bij God zijn gekomen of meer betrokken zijn bij de kerk.
- Ik weet het niet. Soms hoor je cursisten zeggen: “we hadden niet verwacht dat het zo mooi zou zijn”. En soms hoor je mensen in de gemeente zeggen: “het hoeft voor mij niet”.
- Er is nog steeds te weinig draagvlak.

“De Alpha-cursus in onze kerk voldoet aan onze verwachting”. Met deze uitspraak zijn drie (33,3 procent) van de negen gemeenten het helemaal eens, naast één (12,5 procent) van de acht gemeenten. De meerderheid is het er mee eens: 33,3 procent naast 50 procent. Een minderheid is het niet eens/niet oneens: 11,1 procent naast 25 procent. Een drietal Alpha's – twee kortlopende en één langlopende – is het niet met de uitspraak eens: 22,2 procent naast 12,5 procent.

4.4 Open vragen

2-4 maal

20. Natuurlijk is het zo dat niet alleen de Alpha-cursus invloed heeft op veranderingen of ontwikkelingen in de kerk. In veel kerken worden verschillende programma's of modellen naast de Alpha-cursus gebruikt voor opbouw/vernieuwing. Je kunt hierbij denken aan het werken met gemeentegroepgroepen, Leven uit de Bron, Veertig Doelgerichte Dagen, Grote Opdracht School, Aanstekelijk Christen Zijn, Willow Creek etc.

Op welke terreinen is er in uw kerk sprake van samenwerking tussen Alpha-cursus en andere vormen van opbouw/vernieuwing die effect hebben?

- Die zijn er niet.
- Verdiepingscursus 7+1
- Gemeentegroepgroepen, uitgebreid leerhuisprogramma, Taizéreis plus maandelijkse Taizéviering, uitbeelden van bijbelse taferelen in het dorp, wekelijks een morgen open kerk, zomerprogramma door evangelisatie commissie, oecumenische vieringen.
- Mensen kunnen vanuit Alpha doorstromen naar een gemeentegroepgroep.
- Gespreksgroep 40-doelgerichte dagen stond mee aan de wieg van de Alpha-cursus.
Uit het Alpha-werk is groepgroepenwerk ontstaan.
- In onze gemeente is er een huiskring waar de Alpha-cursisten kunnen instromen. Komend seizoen wordt begonnen met een boekje van Nicky Gumbel als aanvulling.
- Groepgroepen kunnen een vervolg zijn van de Alpha en lopen erg goed bij ons.
- Er worden inderdaad ook andere materialen gebruikt, ook van de traditionele kerken.
- Er zijn diverse initiatieven binnen onze kerken: aandacht voor alleengaanden, samen maaltijden organiseren, jeugdwerk, jeugd en jongerenpastoraat, nieuwe bezinning op catechese. Binnenkort zal er overleg plaatsvinden waarbij deze zaken meer op elkaar worden afgestemd.

5-9 maal

- Geen.
- Bij ons in de gemeente zijn groepgroepen. Wij adviseren de cursisten altijd een volgend seizoen daar aan mee te gaan doen. De meeste doen dit inderdaad.

- Mensen die de Alpha gevolgd hebben kunnen, als zij dit willen, doorstromen naar een gemeentegroep.
- Wij maken veel gebruik van de diensten van het Evangelisch Werkverband. Na de Alpha kunnen mensen verder in gemeentegroepen waarvan we er veertien hebben. Zingen uit de evangelische liedbundel, zangdiensten een aansprekende jeugddiensten.
- De jeugdkerkvieringen die sinds 2004 worden georganiseerd. De gemeentegroepen die na de Alpha zijn ontstaan als een vervolg op de cursus.
- Het Evangelisch Werkverband en gemeentegroepen.
- Na de Alpha raden wij deelnemers aan zich aan te sluiten bij een bijbelstudiekring zoals een gemeentegroep.
- Veel cursisten gaan door in een gemeentegroep.

2-4 maal

21. Welke andere factoren kunt u benoemen die met betrekking tot de Alpha-cursus invloed hebben op de veranderingen of ontwikkelingen in uw kerk? (situaties, activiteiten, etc.)

- Mensen zijn steeds meer op zoek naar de zin van het leven, naar houvast. Mijns inziens heeft het in het openbaar laten zien van de geloofshouding van moslims een positieve uitwerking op christenen; wat geloven we nu eigenlijk en wat onderscheidt ons van moslims.
- Eten met elkaar geeft een heel goede band. De mensen die voor ons koken voelen zich ook erg betrokken bij de Alpha. Ze eten altijd mee en willen ook een cursus volgen.
- Fusie van Gereformeerd en Hervormd.
- De Alpha heeft op iedereen veel en grote impact, met name het weekend.
- Veel meer aandacht voor gebed. Er zijn na de Alpha bij de jongeren twee gebedsgroepen ontstaan en bij de volwassenen één.
- Op de lauwheid van gemeenteleden ketsten veel nieuwe initiatieven af. Daarom is er helaas weinig ontwikkeling.
- Ruimte geven aan waar mensen enthousiast voor zijn / van worden. Ruimte geven aan mensen die evangelisch georiënteerd zijn, maar zich ook verbonden voelen met onze kerk. Het zoeken naar vormen waarbij mensen echt in gesprek raken over wat zij geloven en wat hen beweegt.

5-9 maal

- Er zijn mensen die na de Alpha meer betrokken zijn bij de kerk en het kerkenwerk zoals kindernevendienst, pastoraal werker, ouderling e.d.
- Weet ik zo niet...
- Duidelijk richting durven kiezen. Staan voor je visie en beleid. In een pluriforme kerk loop je het gevaar in een grijs, hellend vlak te komen. Durf voor je identiteit en geloofsbeleving uit te komen en ga ervoor!
- Meer betrokkenheid van mensen. Taken op zich nemen in organisatie van activiteiten en/of kerkenraad.
- Participatie diensten en activiteiten. Geestelijke groei en gemeenschapszin. Verder is de samenwerking met de NHK en de VEG ter plaatse zeer verheugend en opbouwend.
- Er zijn dus veel meer groepen gekomen.

2-4 maal

22. Op welke manier wordt er publiciteit aan de Alpha-cursus in uw kerk gegeven? (landelijk, krant, etc.)

☐ Kerkblad	7
☐ Naburige kerken	1
☐ Posters (soms plaatselijk)	5
☐ Alpha-diensten	1
☐ Flyers	2
☐ Folders	2
☐ Huis aan huisbladen	6
☐ Website kerk	2
☐ Voorbede	1
☐ Afkondigingen	1
☐ Persoonlijke mond-tot-mond reclame	3
☐ Soms locale radio	1

5-9 maal

☐ Kerkblad	7
☐ Praatje tijdens kerkdienst	2

o Posters	3
o Flyers	2
o Uitnodigingsfolders	2
o Huis aan huisbladen	6
o Website kerk	2
o Mond tot mond reclame	4
o Jaarmarkt	1
o Informatieavond	2
o Slotavond (ook voor gasten)	1
o Speciale Alpha-krant met Kerst	1

2-4 maal

23. Op welke manier wordt er vormgegeven aan het Alpha-weekend? (tijd, locatie, etc.)

- Vrijdagavond en zaterdag hele dag in kampeerboerderij.
- Vrijdagavond t/m zaterdagmiddag in kampeerboerderij.
- Vrijdagavond t/m zaterdagmiddag in een klooster, ieder zijn eigen kamer.
- Zaterdag de hele dag in scoutinggebouw.
- Van zaterdagmiddag tot zondagavond naar kampeerboerderij.
- Van vrijdagavond t/m zaterdagmiddag in een groepsaccommodatie.
- Van zaterdagmorgen tot zondagmiddag op een kampeerboerderij.
- Van vrijdagavond t/m zaterdagmiddag.
- Van vrijdagavond tot zaterdagavond in een appartement in een boerderij. We koken zelf, doen een spel en gaan klootschieten. Hier tussendoor geven we de lessen en aansluitend de gesprekken. Op zaterdagmiddag bidden we met iedereen persoonlijk, o.a. om vervulling met de Heilige Geest.

5-9 maal

- Vrijdagavond en zaterdag hele dag in bijgebouw van de kerk. Zondag gezamenlijk naar de kerkdienst.
- Weekend of een hele zaterdag.
- Zoals Alpha-Nederland aangeeft: een vrijdagavond en zaterdag op locatie.

- Van vrijdagavond tot zondagmiddag extern in een groepsaccommodatie.
- Van vrijdagavond tot zaterdagavond op een boot van Stichting Tienerfriends of in een hostel aan zee.
- Halverwege de cursus van vrijdagavond tot zaterdagavond op een mooie rustige locatie.
- Halverwege de cursus van vrijdagavond tot zaterdagavond bij een 'stayokay' locatie met een vrijwillige overnachting.
- Van vrijdagavond tot zaterdagavond halverwege de cursus in een vakantiewoning op een park.

2-4 maal

24. Op welke manier wordt er vormgegeven aan een vervolg op de Alpha-cursus? (materiaal)

- Momenteel geen behoefte of vraag naar.
- Gemeentegroep voor sommigen of persoonlijke begeleiding.
- Team geeft nog vier keer een na-Alpha. Daarna wordt gevraagd of mensen uit de groep het zelf willen oppakken of gemeentegroepen.
- Het aangeboden materiaal van Alpha.
- Is er niet. Na één keer proberen ontbreekt het ons aan leiding.
- Er zijn een aantal vervolg Alpha-avonden met materiaal van Nicky Gumbel. En vervolgens kan men meedoen met een groep.
- Vanaf volgend seizoen gaan we het boekje 'de uitdaging van een christelijke levensstijl' van Nicky Gumbel gebruiken.
- Groepgroepen.
- We zijn nog zoekende. Er zijn diverse materialen die we uitproberen.

5-9 maal

- Cursus aangepast aan de behoefte van de cursisten.
- Gemeentegroep. Eén seizoen vervolg-alpha gedaan, voor ons als team niet haalbaar.
- Vervolggespreksgroepen.
- Gemeentegroepgroepen.

- Zoals genoemd: GGG.
- GGG-materiaal.
- Dit wordt geregeld bij de organisatie van de groepen.

2-4 maal

25. Wat heeft de betrokkenheid bij de Alpha-cursus voor u persoonlijk teweeggebracht?

- Een bewustere geloofsbeleving en ervaren dat je op deze manier als je je geloofservaringen deelt met anderen het een enorme bemoediging en troost kan zijn voor de rest van je leven... En het bewuster ervaren van de Heilige Geest. Je voelt zo duidelijk Gods aanwezigheid tijdens alle cursussen.
- Voor mij is het een logische stap in het doorgeven van het evangelie. Van heel jongs af aan gun ik het iedereen om God de Vader, het verlossende werk van Jezus en de bezieling van de Heilige Geest te leren kennen. Door mijn werk als sociotherapeut heb ik de kracht van een groep leren kennen. Wat het resultaat is van zoveel jaren missionair bezig zijn voor anderen zal ik nooit weten. Dat laat ik aan de Heilige Geest over. Zoals het zout in het eten ook niet zichtbaar is, zo ervaar ik mijn bijdrage in Gods koninkrijk ook als heel bescheiden. Toch krijg ik steeds weer nieuwe energie om door te gaan totdat ik niet meer kan. Dan hoeft het ook niet meer. God gaat door waar wij niet verder kunnen.
- Het is telkens opnieuw geweldig om te zien hoe God in tien weken tijd in mensen aan het werk is. Ik geef de Alpha nu voor de 9^e keer en ik ervaar het iedere keer opnieuw als een feest. De gezelligheid met het samen eten, maar vooral ook de humor, want we lachen wat af samen. Maar daarnaast ook de diepgang die we met elkaar hebben! Het verbaast me iedere keer opnieuw hoe open mensen zijn en hoe snel een groep mensen echt een hechte bijna-vriendengroep wordt. Bovenal is het geweldig om mee te maken dat mensen geraakt worden door het geloof. Ik ben er superenthousiast over en hoop dit werk nog vele jaren te mogen doen!

- Het geeft mij altijd een geloofsimpuls als ik mensen zie groeien in geloof. Ik zie mezelf als instrumenteel, maar opeens gaat de Geest aan het werk en het is prachtig om Gods werk in mensen te zien.
- Heel veel! Ik ben erg gegroeid in mijn geloof en heel erg dankbaar dat God mij wil gebruiken om anderen het evangelie uit te leggen; het is fantastisch dat je mee mag maken dat er iemand tot levend geloof komt! Het leidinggeven is verrijkend. Elke week opnieuw dat de cursus draait moet je jezelf ook weer voorbereiden en verdiepen in Gods Woord en dat heeft me veel geleerd. Ik leef dicht bij God tijdens de Alpha-cursus. Verder ook wel strijd, want door mijn verandering wil niet iedereen meer met me omgaan en vinden sommigen me ‘zwevend’ geworden. En iedere keer weer uitleggen waarom iemand die toch al naar de kerk gaat de Alpha-cursus zou moeten volgen is vermoeiend.
- Zelf heb ik – ondanks bepaalde theologische ambivalentie – er veel positiefs aan beleefd: de betekenis van gebed voor mijzelf en in de gemeente, het ervaren van in beweging komen, groeien in geloof, het leren en ondervinden hoe belangrijk het is om weer uit te spreken en te delen wat geloven in het dagelijkse leven voor je betekent. Geloven wordt veel meer een ingrediënt van de dagelijkse gang en ervaringen, makkelijker en enthousiaster met anderen spreken over geloven. De afgelopen drie jaar dat ik in de gemeente met de Alpha-cursus bezig was heb ik tegelijk de opleiding Geestelijke Begeleiding op Hydepark/Titus Brandsma Instituut gevolgd. Over de verrassende raakpunten van deze twee cursussen in mijn ervaren is nog een heleboel te zeggen. Hier kort één punt: ik heb geleerd dat geestelijke groei heel waardevol is en dat theologie daar dienstbaar aan kan zijn, maar theologische (voor)oordelen kunnen dat ook erg in de weg staan.
- Meer durven over te laten aan God. Meer vormen om te praten over het geloof. Onder de indruk van gaven van medeteamleden.
- Veel meer open gesprekken en durf om hardop en eenvoudig met mensen te bidden en te praten. Een verdieping van mijn geloof en een geweldige warme ervaring dat God door ons heen werkt.

- Als je ziet hoe God mensen aanraakt en verandert, dan groei je ook zelf elke keer weer een stukje dichterbij Hem toe. En uit ervaringen van deelnemers leer je Hem steeds weer een beetje beter kennen.

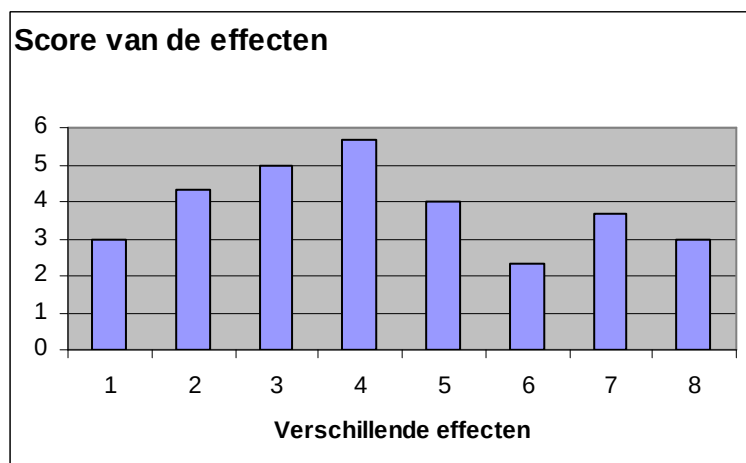
5-9 maal

- Betrokkenheid, geloofskennis en geloofsgroei.
- Dat er meer mensen dan ik had verwacht open staan voor het christelijk geloof.
- Heel veel, zowel in geestelijke groei als in contacten met andere mensen. Eenmaal met het Alpha-virus besmet, dan raak je er niet snel meer van af.
- Persoonlijke (geloofs)groei. Werken in het Koninkrijk van God geeft voor mij altijd de meeste vreugde. En het is heerlijk om te zien dat God hierin wil werken.
- Verdere geloofsgroei, beleving en enthousiasme.
- Mijn betrokkenheid is erg groot. Ik heb de Alpha opgezet in onze gemeente en ben contactpersoon. Het is mijn grote verlangen om de mensen van ons dorp te vertellen van onze Heer en Heiland. En dat heel ons dorp een keer de Alpha gaat volgen. Je leert er zelf elke keer ook weer van. Het is gewoon heerlijk om met nog vier anderen de Alpha te mogen geven.
- Een blij geloof, intensieve betrokkenheid. Dit enthousiasme te mogen delen met Alpha-deelnemers. Nooit opdringen en in alle respect ieders mening horen.
- Groei in geloof.

4.5 Conclusies

De algemene uitkomsten van het onderzoek laten geen belangrijke verschillen zien. Ze komen in grote mate overeen met de uitkomsten van eerdere onderzoeken. Hieronder volgt een overzicht van de score van de acht effecten in de Gereformeerde kerken en de conclusies van het onderzoek.

Tabel 25¹⁹

1. Groei van het aantal leden
2. Groei van de kerk (kwalitatief, geloofsopbouw)
3. Ontwikkeling en groei van het gebedswerk
4. Sfeervernieuwing
5. Inhoud van de kerkdienst
6. Verandering in de kerkelijke structuur
7. Samenwerking met andere gemeenten
8. Zicht op geestelijke strijd

- Het zijn vooral Confessioneel-Gereformeerde plattelandsgemeenten die de Alpha-cursus geven. Het merendeel – met name de grotere gemeenten – hebben te maken met een teruglopend ledenaantal.
- Geloofsopbouw en evangelisatie zijn de twee hoofdredenen om de Alpha-cursus te organiseren.
- De Alpha-cursussen vinden vooral éénmaal per jaar plaats in een bijgebouw van de kerk. Slechts twee langlopende Alpha's worden gehouden in een woonhuis. Beide vinden ze dat de huiselijke sfeer positief bijdraagt. Als reden voor de Alpha noemen ze geloofsopbouw.
- Het materiaal voor de Alpha is in de meeste gevallen ongewijzigd overgenomen. Het wordt wel persoonlijker gemaakt door het aan te passen naar de eigen situatie. Dit

¹⁹ Bij elk effect zijn steeds de laatste drie maten van verandering genomen en is het gemiddelde aantal gemeenten berekend.

verklaart grotendeels het ‘weglaten en aanvullen’ van materiaal. Bij een langlopende Alpha zijn een paar hoofdstukken weggelaten vanwege de lengte van het geheel. Wat het charismatische aspect betreft: bij de kortlopende Alpha’s is er soms wat moeite met zaken als genezing of spreken in tongen.

- Het gemiddelde aantal buitenkerkelijke cursisten ligt overal tussen de 1-5. Het aantal kerkelijke cursisten is hoger (tussen de 11-15) bij de korter lopende Alpha-cursussen dan bij de langer lopende Alpha-cursussen (tussen de 6-10).
- De Alpha-cursussen worden vooral gevolgd door mensen die al lid zijn van een kerk.
- Niet overal vindt er geloofsgroei plaats, maar meestal krijgt het bestaande geloofsleven een nieuwe impuls.
- De kerk krijgt hierdoor een bepaalde opleving, maar groeit nagenoeg niet in aantal.
- Er komen relatief weinig mensen door de cursus tot geloof.
- De sfeer in de kerk verandert in behoorlijke mate. In elke gemeente is sprake van sfeervernieuwing. Mensen voelen zich vrijer om over het (persoonlijke) geloof te praten.
- De ontwikkeling en groei van het gebedswerk verschilt nogal bij gemeenten met kortlopende en langlopende Alpha’s.
- Er is meer sprake van verandering in de inhoud van de kerkdienst bij de kortlopende dan bij de langlopende Alpha’s.
- De kerkelijke structuur verandert niet tot weinig.
- Het zicht op geestelijke strijd is een vrij onbekend aspect bij de meeste gemeenten.
- Het draagvlak voor de cursus is binnen de kerkenraad groter dan in de kerk zelf.
- De locatie van de Alpha-cursus heeft meer invloed op het slagen dan het tijdstip ervan.
- Sommige effecten zoals de inhoud van de kerkdienst of samenwerking met andere gemeenten hebben een grotere invloed op gemeenten met kortlopende Alpha’s.

Mijn vooronderstelling in 4.1 is dus niet helemaal juist.

Wat mij verder opviel was dat er bij de langlopende Alpha’s twee kerken zijn waar al een toename van het ledenaantal was te bespeuren voordat de Alpha werd toegepast. Beide laten daarnaast een positief effect zien. Ten slotte kreeg ik te horen – terwijl ik bezig was met het onderzoek – dat er helaas bij twee van de zeventien kerken in 2008 te weinig aanmeldingen waren om de Alpha-cursus doorgang te laten vinden. Hier wil ik in hoofdstuk 6 nog wat meer aandacht aan geven.

5. Het diepteonderzoek

5.1 Inleiding

Uit het vergelijkend onderzoek blijkt dat de ene Alpha meer effect heeft dan de andere. Om er achter te komen welke factoren daaraan bijdragen is er verder onderzoek nodig. Hierbij gaat het om:

- o factoren die te maken hebben met de context van de gemeente
- o factoren die te maken hebben met de identiteit en cultuur van de gemeente
- o factoren die te maken hebben met het leiderschap van de gemeente

Om die reden wil ik de gemeente met de meest succesvolle Alpha-cursus benaderen. Uit de kortlopende Alpha's (2-4 maal) is dit de Gereformeerde kerk in Winsum, Friesland. De meest succesvolle Alpha-cursus uit de langlopende Alpha's (5-9 maal) wordt georganiseerd in Andel, Noord-Brabant. Ik heb besloten om de eerste gemeente verder te onderzoeken, aangezien er al eerder een uitgebreid onderzoek heeft plaatsgevonden in de gemeente te Andel.²⁰ Daarnaast speelt de afstand voor mij een rol. Als onderzoeksmethode heb ik gekozen voor een interview met onderzoeksvragen om bovenstaande factoren in kaart te kunnen brengen. Verder heb ik nog een documentenonderzoek gedaan: het kerkblad en een verslag van de beleidscommissie.

5.2 Context (omgeving, ontwikkelingen, middelen)

Het dorp Winsum maakt deel uit van de gemeente Littenseradiel. Samen met de dorpen Baaium, Baard, Bears, Boazum, Britswert, Easterein, Easterlittens, Easterwierrum, Hidaard, Hilaard, Hinnaard, Húns, Iens, Itens, Jellum, Jorwert, Kûbaard, Leons, Lytsewierrum, Mantgum, Reahûs, Rien, Spannum, Waaksens, Weidum, Winsum, Wiuwert, Wjelsryp en Wommels,²¹ is de gemeente in 1984 ontstaan in het kader van de gemeentelijke herindelingen.

In 1997 woonden er in Winsum in totaal 960 mensen, waarvan 480 mannen en 480 vrouwen. Het aantal gezinnen bedroeg 250, met een gemiddelde grootte van 3,2 personen. De leeftijdsklasse van 0-14 jaar besloeg 21 procent van de bevolking, de leeftijdsklasse 15-64 jaar besloeg 68 procent van de bevolking en de leeftijdsklasse 65 jaar en ouder besloeg 11 procent van de bevolking.

²⁰ Doctoraalscriptie A. Gooijer-Snel, *Groei in de Gereformeerde kerk De Voorhof in Andel*, 2006

²¹ Bron: www.littenseradiel.nl

Met de tijd is er een stijging van het inwoneraantal waar te nemen. Hiervan is sinds 2001 een klein deel (westers)allochtoon. De gezinsgrootte neemt af naar 2,5 en de percentages van de leeftijdsklassen verschuift naar respectievelijk 21 procent, 67 procent en 12 procent.²²

Tabel 26

peiling	totaal	mannen	vrouwen	gezinnen	grootte	allochtonen
2001	970	480	490	380	2,5	1%
2004	1020	510	510	400	2,5	1%
2005	1020	520	500	400	2,5	3%
2006	1050	530	520	420	2,5	3%

In het dorp is drie jaar geleden een nieuwbouwwijk gerealiseerd waardoor de kerk er ongeveer vijf nieuwe leden bij heeft gekregen. Het ledental blijft de laatste jaren wat schommelen. In 2003 waren er nog 240 leden, in 2004 waren er 234 leden. In 2007 waren er 225 leden en in 2008 waren dit er 227. Deze leden komen echter niet allemaal uit Winsum, maar ook uit de omliggende dorpen Baard, Easterlittens, Baaium, Wjelsryp en Spannum. De kerk wil graag samenwerken met andere kerken uit de regio om elkaar te ondersteunen en te inspireren om als kleine gemeente staande te blijven en om als kerk in de regio meer naar buiten te treden.

In Winsum zelf staat ook een Hervormde kerk waarmee wordt samengewerkt, alhoewel volledige samenwerking (nog) niet mogelijk is. Zo vinden er jaarlijks zestien gezamenlijke diensten plaats, waarbij de predikante van de Hervormde en de predikante van de Gereformeerde kerk afwisselend voorgaan. Verder is er een gezamenlijk kerkblad en zijn er gespreksgroepen. Er wordt nog steeds naar mogelijkheden gezocht in dit proces, maar het blijkt dat men te veel gebonden is aan de eigen gemeente, aan één fysieke locatie en aan verschillen in geloofsbeleving.

In Winsum zijn ook evangelicalen te vinden die eerder uit de Gereformeerde kerk vertrokken zijn, maar nu door de Alpha weer betrokken raken bij deze kerk. De kerk heeft een vaste kern van zo'n 60-80 gelovigen die wekelijks in de dienst samenkomt. Met bijzondere diensten zijn het er meer. Dan varieert het aantal tussen zo'n 100-140.

²² Bron: www.cbs.nl, Gemeente op maat

In de gemeente is een grote inzet van veel mensen. Ze werken mee aan wat er wordt georganiseerd, bijvoorbeeld een goed pastoraat, een goed beheer, een mooi interieur.

Het kerkbezoek is goed, maar zou, volgens de beleidscommissie, ook veel beter kunnen. De activiteiten die worden georganiseerd komen neer op een betrekkelijk kleine groep mensen. Niet iedereen werkt mee, maar dit verandert wel. Mensen raken meer betrokken door de Alpha-cursus.

Bij activiteiten wordt gekeken naar wat mensen graag doen. Er wordt rekening gehouden met ieders gaven en talenten. Desondanks is er niet veel animo om ambtsdrager te worden. Veel mensen hebben het te druk.

Er is met name zorg over de betrokkenheid in de leeftijdscategorie van ca. 25-45 jaar. Sommigen blijven te veel aan de kantlijn staan, ook wat betreft hun financiële verantwoordelijkheid.

De jeugd is goed vertegenwoordigd en bij de gemeente betrokken door bijvoorbeeld de jeugdkerk, musicals en de kindernevendienst. Maar er is behoefte aan meer kinderactiviteiten en leuke plaatsen waar de jeugd tijd kan doorbrengen. Er wordt geprobeerd om het geloof aantrekkelijker te maken en om de jeugd meer te betrekken bij de organisatie en de commissies van de gemeente. Sinds een paar jaar heeft de jeugd een eigen band en verleent ze haar medewerking aan bijzondere diensten zoals een belijdenisdienst.

De gemeente is financieel gezond, al ligt het steeds rond de nullijn. Het is wel eens spannend, maar er is geen tekort. De gemeente beschikt over een eigen kerkgebouw met aanbouw aan de rand van het dorp. De naastgelegen pastorie is verkocht. De predikante is zich ervan bewust dat een gezonde, groeiende gemeente niet van het geld afhankelijk is.

In het voorjaar van 2008 is het WMO-platform Littenseradiel opgericht, bedoeld als een aanspreekpunt voor inwoners en een adviesraad voor de gemeente. Zij willen hun aandacht vooral richten op contact met jongeren, ouderen, vrijwilligers, mantelzorgers en relevante organisaties. De predikante maakt deel uit van dit platform en treedt, namens de kerk, op een positieve manier naar buiten. Zo is er meer betrokkenheid bij het dorpsleven.

5.3 Identiteit en cultuur (programma's, processen, identiteit)

In een verslag van de beleidscommissie (2004) staat het volgende:

De Gereformeerde kerk van Winsum vat de kern van zijn gemeente-zijn samen in vier punten:

1. *Gods woord in het midden*

Wij willen een gemeente zijn waar Gods woord in het midden staat als richtingwijzer van ons leven en geloven.

2. *Zorgzaam en enthousiast*

Wij willen een gemeente zijn die iets uitstraalt: een goede sfeer, enthousiasme, saamhorigheid, openheid, blijdschap, warmte, levendigheid, liefde, respect, eerlijkheid, zorgzaamheid, betrokkenheid en verantwoordelijkheid.

3. *Opbouwend en inspirerend*

Wij willen een gemeente zijn waar mensen rust kunnen vinden en inspiratie opdoen, waar mensen in hun geloof worden opgebouwd en versterkt en van elkaar leren, door kerkdiensten, bijbelstudie en gebed, aandacht voor- en gesprek over levensvragen, door het samen bespreken, belijden en beleven van het geloof.

4. *Openheid zonder oppervlakkigheid*

Wij willen een gemeente zijn die open en laagdrempelig is, een gemeente waar mensen zich thuis kunnen voelen. Maar dan wel zonder te vervlakken en mét behoud van de eigen identiteit. Een gemeente die dienend in de wereld staat en op een positieve manier betrokken is bij (de eenheid van) het dorpsleven.

De gemeente gaat met de tijd mee. De kerkenraad is niet te conservatief. Er worden nieuwe ideeën gelanceerd en er wordt gestreefd naar verbetering. Er is ruimte voor verschillende ideeën en belevingen. De gemeente probeert mee te gaan in de ontwikkelingen van de maatschappij zonder de Bijbel daarbij uit het oog te verliezen. Zo stonden op een gemeentezondag de gaven en talenten centraal, of werd op een gemeenteavond de kern van de kerkdienst besproken. Ook is er een enquête gehouden over de ontwikkeling van de PKN en de eigen gemeente. Kortom: de gemeente wordt erbij betrokken.

Er worden veel programma's en activiteiten georganiseerd. Vóór de Alpha-cursus – die in 2006 voor het eerst werd georganiseerd – was er een gespreksgroep over 40-doelgerichte dagen en daarna nog een doelgericht-gemeente zijn. Hieruit is mede de Alpha-cursus geboren. Deze is samen met een andere gemeente, waarmee voorheen nauwelijks contact was, van start gegaan.

Vanuit de kerkenraad zijn er drie personen, onder wie de predikante, naar een Alpha-conferentie gegaan. Daarna heeft een tiental personen de cursus eerst ergens anders gevolgd, in verschillende gemeenten. De predikante is ook naar de 'kerk op de knieën'-conferentie geweest in de wetenschap dat gebed, ook voor jezelf, een belangrijke factor is. De Alpha-cursus begint met een open informatieavond en eindigt met een slotavond.

Uit het Alpha-werk is op zijn beurt het groeigroepenwerk ontstaan van het Evangelisch Werkverband.

Een ander programma is een gespreksgroep geestelijke begeleiding, over het ‘gaan met God’, over het ‘wat en hoe’ van geloven. Weer een ander programma is ‘geloven op dinsdag’, waarin het rooster van de zondagse lezingen wordt aangehouden om over na te praten. Hierbij gaat het om de betekenis van de zondagse lezingen in de praktijk van het dagelijks leven. Nog een programma is ‘op reis met Jezus’, waarin het evangelie van Johannes wordt besproken. Je kunt ook ‘schilderen bij de Bijbel’, waarbij je door middel van schilderen iets van je leven, je ervaringen of je geloof tot uitdrukking kunt brengen.

Verder zijn er de nog de gemeentegroeigroepen en de jongerengroeigroep 25+ die het boekje *Leven uit de bron* behandelt. Andere activiteiten zijn bijvoorbeeld wandeltochten rondom Menno Simons in Witmarsum, Anna-Maria van Schurman en Titus Brandsma of kloostertochten in de omtrek. Ook wordt er wel eens een kloosterweekend georganiseerd. En er is een talentenactie geweest waarbij de deelnemers een euro kregen waar ze mee aan de slag moesten om dit talent te ontwikkelen. De opbrengst was uiteindelijk bestemd voor goede doelen. Verder vinden er soms gezamenlijke maaltijden plaats of een boekenmarkt waarbij de opbrengst eveneens naar een goed doel gaat. Af en toe wordt er een regio-jongerendienst georganiseerd.

De kerkenraad is aan de slag gegaan met het boekje *De geïnspireerde kerkenraad* van het Evangelisch Werkverband. De achterliggende vraag is: Hoe zou het zijn als een kerkenraad niet alleen maar een zakelijk vergaderorgaan is, maar gaat functioneren als een gemeentegroeigroep? Deze werkwijze betekent dat de kerkenraad begint met ruim de tijd – een uur – te nemen voor inhoudelijke bezinning, wat doorwerkt in de rest van de vergadering bij de bespreking van de andere agendapunten.

De gemeente bestaat uit behoudende Gereformeerden, evangelicalen en de ‘zoekers’. Deze laatste groep valt voornamelijk in de leeftijdscategorie 30-50 jaar. Ze komen één tot twee keer per maand naar de dienst en dragen er niet echt aan bij. De kerkelijke betrokkenheid heeft bij hen niet de prioriteit. Ze hebben het druk met de eigen kinderen en de Alpha-cursus is voor hen te veel van het goede. De predikante is zich ervan bewust dat er altijd verschillen zullen blijven, maar deze hebben geen eeuwigheidswaarde. Volgens haar wijst de Geest de weg door het gebed en daar wordt op vertrouwd.

Naast de gebruikelijk kerkelijke regels en afspraken zijn er ook afspraken gemaakt wat betreft de volwassen doop. Het is voorgekomen dat een jeugdouderling zich liet (her)dopen. Deze is toen in de kerkenraad gebleven. Toen zoiets zich opnieuw voordeed kwam er toch

weerstand en is erover vergaderd. Uiteindelijk is aan de classis gemeld dat de ‘wederdopers’ in Winsum toch deel uit kunnen maken van de kerkenraad. Een stilzwijgende afspraak is dat ‘binnen redelijke grenzen alles moet kunnen’. De Bijbel is hierbij de toets.

5.4 Leiderschap (initiatiefnemers, beslissers)

De huidige predikante is ds. Tytsje Hibma. Ze is sinds 29 mei 1994 parttime in dienst bij de gemeente nadat deze twee jaar zonder predikant heeft gezeten. Toen ds. Hibma hoorde dat er een vacature was, heeft ze contact opgenomen met de gemeente. Ze heeft vanaf 2006 een driejarige opleiding ‘geestelijke begeleiding’ op het Hydepark/Titus Brandsma gevolgd. De komende drie jaren volgt ze de ‘theologencursus’ van de Charismatische Werkgemeenschap.

Beslissingen worden vooral door de kerkenraad genomen, met als uitgangspunt de volgende vragen:

1. Wat zou God van ons willen?
2. Wat is er goed voor de gemeente?
3. Wat wil iedereen?

Het belangrijkste is niet dat het iedereen naar de zin wordt gemaakt. Alles wordt tijdens de kerkenraadsvergadering besproken en de heikele punten komen op de gemeenteavond aan bod, zoals: kinderen aan het avondmaal, het homohuwelijk of herdoop. Daarnaast neemt de predikante tussendoor soms beslissingen en soms wordt de classis of het moderamen ingeschakeld. Naast de officiële beslissers zijn er geen stilzwijgende beslissers. Wel wordt er soms druk uitgeoefend door een college om bepaalde beslissingen te nemen.

5.5 Conclusie

Factoren in de context die bijdragen aan het effect van de Alpha-cursus in de Gereformeerde kerk in Winsum zijn bijvoorbeeld de kerkenraad, die niet te conservatief is en ook met de tijd wil meegaan. Een kerkenraad die eigenlijk fungeert als een gemeentegroep en die bij beslissingen de ideale uitgangspunten hanteert.

Het beleid van de gemeente is ook een bepalende factor: er wordt gestreefd naar verbetering. Niet iedereen krijgt zijn of haar zin. Er wordt in grote mate rekening gehouden met de jeugd. Er is ruimte voor verschillende ideeën en belevingen, en daar horen duidelijke afspraken bij. Het standpunt over de herdoop is daar een goed voorbeeld van. Verder is men graag bereid om samen te werken met andere gemeenten in de omgeving.

Een andere belangrijke factor is de predikante. Ze werkt parttime en heeft de tijd om deel uit te maken van het Alpha-team. Ze staat achter de cursus en laat zich ook toerusten. Ze is actief bezig met gemeenteopbouw en ze is nog niet uitgestudeerd.

Een andere factor is dat een groeiende groep mensen zich wil inzetten voor hun gemeente. Daarbij wordt er gelet op wat deze mensen graag doen. Men is meer gavengericht dan taakgericht bezig.

Vooralsnog hangt het positieve effect van de Alpha-cursus hier niet af van demografische gegevens zoals bevolkingsdichtheid of de financiële armslag van de gemeente.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Inleiding

In dit laatste hoofdstuk wil ik conclusies trekken over het gebruik van de Alpha-cursus in Gereformeerde kerken en een antwoord geven op de hoofdvraag: Welk effect heeft de Alpha-cursus in de Gereformeerde kerken van de PKN gehad? Ook besteed ik nog enige aandacht aan de twee gemeenten uit het onderzoek waarvan de Alpha niet door kon gaan wegens te weinig aanmeldingen. Het hoofdstuk wil ik afsluiten met het doen van enkele aanbevelingen aan de Stichting Alpha-cursus, lokale kerken en het Lectoraat in verband met eventueel vervolgonderzoek.

6.2 Conclusies

Het doel dat de Alpha-cursus beoogt is het bereiken van mensen met de centrale opvattingen van de bijbelse boodschap. Wat er daarna verder gebeurt, valt onder de verantwoordelijkheid van de organiserende gemeente. Het effect van de Alpha-cursus – zoals bijvoorbeeld groei van de gemeente – is afhankelijk van het karakter van de gemeente en van de wijze waarop de cursus en de nazorg wordt gegeven.

In de praktische uitvoering waarop de onderzochte kerken het beoogde effect proberen te bereiken zijn verschillen waar te nemen, zoals lessen die worden weggelaten of samengevoegd. Een enkele gemeente besteedt minder aandacht aan theologische onderwerpen als genezing of spreken in tongen. Dit heeft natuurlijk invloed op het effect.²³

De resultaten hiervan binnen de verschillende gemeenten lopen na een aantal cursussen echter uiteen. Het effect met de grootste invloed is sfeervernieuwing in de gemeente. Men staat meer open naar anderen toe en het persoonlijk geloof komt ter sprake. Verder is er een ontwikkeling en groei in het gebedswerk waar te nemen. Dit is bevorderlijk voor geloofsopbouw in de gemeente, een ander effect van de Alpha. Langzaam maar zeker verandert ook de inhoud van de kerkdiensten. Over het algemeen vindt er weinig getalsmatige groei plaats. Dit komt vooral doordat het grootste deel van de cursisten al iets met de kerk heeft. Bij hen vindt er meestal een geloofsverdieping plaats, waardoor ze actiever worden in de kerk. Maar aan de andere kant is het zo, dat als er wel buitenkerkelijke cursisten tot geloof komen, zij niet zomaar lid worden van de organiserende gemeente. De kerk wordt nog vaak

²³ Nicky Gumbel, *Vertel het anderen*, (Gideon, Hoornaar, 2003) p.206

gezien als een instituut en daar blijken moderne en postmoderne mensen moeite mee te hebben.²⁴ Dit bleek bijvoorbeeld ook uit eerder onderzoek van W. Verboom en uit een onderzoek naar *de kloof tussen Alpha-cursus en kerk*²⁵.

Factoren in de context die van invloed zijn op het bereikte effect van de Alpha-cursus zijn bij de Gereformeerde kerk in Winsum bijvoorbeeld de kerkenraad – die niet conservatief is en openstaat voor vernieuwing. Het blijkt dat er goed is nagedacht over de invoering van de cursus. De Alpha wordt vooral gebruikt voor geloofsopbouw van de eigen gemeente. Op die manier raakt de gemeente zelf bekend met de cursus.

Een andere factor is de predikante. Ze werkt parttime en maakt zelf deel uit van het Alpha-team. Hierdoor kan ook vanaf de kansel bekendheid aan de cursus worden gegeven. De inzet van de predikante is belangrijk voor de gemeente en heeft een samenbindend effect. Zij vindt persoonlijke toerusting belangrijk, ook voor zichzelf. Een andere factor is het beschikbare aantal mensen dat geschikt is voor het Alpha-team. De mensen hebben de cursus eerst zelf gevolgd op verschillende locaties, voordat deze in de eigen gemeente werd gegeven. Uiteraard heeft het Alpha-team zich laten toerusten op de Alpha-conferentie en de instructiedagen.

Het spreekt voor zich dat het totale effect van de Alpha-cursus niet te overzien en niet meetbaar is. Het voorgaande laat echter zien dat er in de Gereformeerde kerken van de PKN vooral sprake is van een opleving bij de kerkelijke mensen die bij de cursus zijn betrokken. Door over het christelijk geloof te praten en het met anderen te delen, zijn veel mensen gegroeid in hun geloof. Door deze vriendelijke vorm van evangelisatie is bij alle gemeenten in dit onderzoek de sfeer in de gemeente in meer of mindere mate vernieuwd.

6.3 Aanbevelingen

Alpha-cursus Nederland

De Alpha-impact enquête uitbreiden met diepteonderzoek naar effecten.

Hoe doet de Alpha het bij het Leger des Heils? Maakt het uit als men bijvoorbeeld geen eigen kerkgebouw heeft?

Onderzoek doen naar de oorzaken van tegenvallende cursussen.

²⁴ Stefan Paas, *De werkers van het laatste uur*, (Boekencentrum, Zoetermeer, 2004) p.78-80

²⁵ Zie afstudeerscriptie D.J. Tiemersma, *De kloof tussen Alpha-cursus en kerk*, 2007

Lokale kerken

De Alpha-cursus is een kant-en-klaar concept en al vele jaren een beproefd evangelisatie middel. Meer dan eens is de introductie in de eigen gemeente niet voldoende voorbereid. Dit gaat ten koste van het draagvlak van de Alpha in de gemeente, terwijl de hele gemeente er achter zou moeten staan. Denk als kerkenraad eerst goed na of de Alpha-cursus geschikt is om in de gemeente toe te passen. Neem kennis van de theologische inhoud van de cursus en wees realistisch. Wat is de reden om de cursus te organiseren? Wat is het doel? Wil je als gemeente je missionaire kant laten zien of wil je de gemeente eerst opbouwen? Selecteer geschikte mensen voor het Alpha-team, onder wie de predikant. Terugkoppeling naar de kerkenraad of een commissie is belangrijk. De Alpha moet geen eilandje worden van een groepje enthousiaste gemeenteleden.

Maak de gemeente eerst bekend met de inhoud van de cursus door intern gebruik. Het blijkt ook een goed middel voor gemeenteopbouw te zijn. Maak gebruik van de mogelijkheden om je als Alpha-team toe te laten rusten en houd je aan de richtlijnen van de Alpha-cursus. Verdiep je met het team in de beschikbare literatuur. Alles wat je moet weten staat erin beschreven. Laat geen elementen achterwege want dit heeft nadelige gevolgen voor het effect van de Alpha-cursus. Blijf de Alpha regelmatig promoten in de eigen gemeente, ook tijdens de diensten. Maak de cursus tot een vast onderdeel van het gemeenteopbouw-proces. Zorg voor een geschikt vervolgprogramma en voldoende leidinggevers voordat je de Alpha gaat organiseren. Besteed voldoende aandacht aan het uitnodigen van cursisten (door gemeenteleden). En wel hierom:

Voor gemeenten is het vaak lastig om na verloop van jaren tijd nog steeds voldoende cursisten te werven. De netwerken van gemeenteleden raken langzaam uitgeput. Dit bleek ook uit eerder onderzoek van E. van den Hazel. Van de 17 Gereformeerde kerken uit mijn onderzoek waren er twee die wegens te weinig aanmeldingen geen cursus hebben aangeboden na respectievelijk drie en negen cursussen. Toch zijn er honderden uitnodigingen uitgedeeld, zowel in de gemeente als daarbuiten.

De Alpha-cursus is na een goede startfase – wat aantallen deelnemers betreft – in een doorgroeifase terecht gekomen. Deze fase kan om verschillende redenen overgaan in een eindfase doordat het aantal deelnemers te klein wordt.

Enkele redenen voor deze specifieke situatie zijn dat er onvoldoende draagvlak in de gemeente was gecreëerd. Het initiatief lag niet bij de kerkenraad, maar bij enkele enthousiaste gemeenteleden. Hierdoor wordt de Alpha door een kleine groep gedragen en blijft verder onbekend. Men is er vooral op gespitst om buitenstaanders te bereiken, terwijl de gemeente

(nog) niet missionair en gastvrij is ingesteld. De kerk ligt op een ongeschikte locatie tussen twee dorpen in. De predikant maakte geen deel uit van het Alpha-team. Er werden geen feestelijke slotavonden georganiseerd om nieuwe cursisten te werven.

Lectoraat

Er zou vervolgonderzoek kunnen worden gedaan in de Gereformeerde kerk van Rijssen waar al sprake was van groei voordat de Alpha-cursus werd gegeven. (Er is al eerder onderzoek gedaan naar de groei van de Gereformeerde kerk in Andel.)

Maar ook onderzoek naar gemeenten die al langer dan bijvoorbeeld tien jaar de Alpha-cursus draaien om te zien wat het effect daar is.

Of specifiek stadsgemeenten met Alpha's onderzoeken met betrekking tot de factoren in de context. Spelen demografische gegevens hier een grotere rol?

Bijlagen

1. Omschrijving van het onderzoek

Onderzoek naar kerkvernieuwingsprogramma's in plaatselijke gemeenten. In tal van gemeenten worden programma's gedraaid die direct of indirect zijn gericht op vernieuwing en (positieve) verandering van de gemeente. Te denken is aan *Alpha*, *Leven bij de Bron* of *Veertig Doelgerichte Dagen*. In dit onderzoek gaan we (in gesprek met het werkveld) na of deze programma's effect hebben en in hoeverre dit te danken is aan het programma of aan andere factoren. Kernvragen: bewerken programma's van kerkvernieuwing het doel dat zij beogen? Wat is daarvoor nodig? Maakt het uit welk programma wordt gedraaid? In welke mate heeft de context invloed op het slagen van een programma?

Momenteel loopt er één afstudeeronderzoek in dit programma: een onderzoek naar het effect van 40DD in een aantal baptistengemeenten. In principe is dit onderzoek leidend qua methodiek voor de volgende onderzoeken. Deze kunnen zich concentreren op hetzelfde vernieuwingsprogramma in een andere kerk of op andere programma's.

(1 afstudeeronderzoek per programma)

2. Enquête onderzoek Alpha-cursus

Plaats:

Aantal leden van de kerk: leden

Startjaar eerste Alpha-cursus:

Startdatum laatste Alpha-cursus:

Aantal keer cursus toegepast: keer

Aantal keer per jaar: keer

1. Beschrijving van de gemeente:

- ☐ Stad
- ☐ Platteland
- ☐ Streekgemeente

2. Identiteit van de gemeente:

- ☐ Evangelisch Gereformeerd
- ☐ Confessioneel Gereformeerd
- ☐ Confessioneel / evangelisch
- ☐ Anders nl...

3. Hoe stond het met de groei van het aantal leden voordat de Alpha-cursus in uw kerk werd toegepast?

- ☐ Het aantal leden nam toe
- ☐ Het aantal leden bleef vrijwel gelijk
- ☐ Het aantal leden nam af

4. Wat was voor de kerkenraad de belangrijkste reden om voor Alpha-cursus te kiezen?
- ☐ Meer gemeenschap
 - ☐ Meer discipelschap
 - ☐ Meer evangelisatie
 - ☐ Meer gemeentegroei
 - ☐ Meer geloofsopbouw
 - ☐ Anders, nl...
5. Waren er nog andere redenen waarom voor de Alpha-cursus is gekozen?
- ☐ Ja
 - ☐ Nee (Ga door naar vraag 7)
6. Welke redenen speelden nog meer een rol om voor de Alpha-cursus te kiezen?
U kunt meerdere mogelijkheden aankruisen.
- ☐ Meer gemeenschap
 - ☐ Meer discipelschap
 - ☐ Meer evangelisatie
 - ☐ Meer gemeentegroei
 - ☐ Meer geloofsopbouw
 - ☐ Anders, nl...
7. Wanneer wordt de Alpha-cursus gegeven?
- ☐ 's Morgens
 - ☐ 's Middags
 - ☐ 's Avonds
8. Wat is de locatie van de Alpha-cursus?
- ☐ In de kerk
 - ☐ In een bijgebouw van de kerk
 - ☐ In een woonhuis
 - ☐ In een buurthuis/zalencentrum
 - ☐ Anders, nl...
9. Gemiddeld aantal kerkelijke cursisten dat een cursus doorloopt.
- ☐ 0
 - ☐ 1-5
 - ☐ 6-10
 - ☐ 11-15
 - ☐ Anders, nl...
10. Gemiddeld aantal buitenkerkelijke cursisten dat een cursus doorloopt.
- ☐ 0
 - ☐ 1-5
 - ☐ 6-10
 - ☐ 11-15
 - ☐ Anders, nl...
11. Gemiddeld aantal cursisten dat per cursus tot geloof komt.
- ☐ 0
 - ☐ 1

- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ Anders, nl...

12. Heeft u het aangereikte materiaal van Alpha Nederland aangepast?
(bijv. de inhoud van de lessen, het aantal lessen, de gespreksvragen)

U kunt meerdere mogelijkheden aankruisen.

- ☐ Nee, we hebben het materiaal ongewijzigd overgenomen
- ☐ Ja, we hebben materiaal weggelaten
- ☐ Ja, we hebben het materiaal hier en daar herschreven
- ☐ Ja, we hebben het materiaal aangevuld

13. Heeft u het materiaal voor het Alpha-weekend aangepast?

U kunt meerdere mogelijkheden aankruisen.

- ☐ Nee, we hebben het materiaal ongewijzigd overgenomen (Ga door naar vraag 16)
- ☐ Ja, we hebben materiaal weggelaten
- ☐ Ja, we hebben het materiaal hier en daar herschreven
- ☐ Ja, we hebben het materiaal aangevuld

14. Waarom heeft u het materiaal aangepast?

- ☐ Uit praktische overwegingen.
- ☐ Uit inhoudelijke/theologische overwegingen.
- ☐ Uit andere overwegingen, nl...

15. Kunt u de aanpassing van het materiaal omschrijven?

.....

16. Binnen de kerken die met de Alpha-cursus werken zou je verschillende stadia kunnen onderscheiden wanneer het gaat over de integratie van Alpha in de kerk.

Kunt u aangeven in welk stadium de Alpha-cursus zich in uw kerk bevindt?

- ☐ Alpha is een onderliggende beweging, niet echt toegestaan, maar gaat wel gewoon zijn gang
- ☐ Alpha wordt getolereerd, kerkenraad is ermee akkoord, maar er is verder geen echte steun
- ☐ Alpha is een van de vele programma's in de kerk
- ☐ Alpha is volledig geïntegreerd in de gemeente en vormt een wezenlijk onderdeel van het gemeenteopbouwproces
- ☐ Alpha wordt gegeven aan, en gedeeld met andere kerken

17. Hoe groot is (naar uw inschatting) het draagvlak voor Alpha-cursus binnen de kerk?

- ☐ Geen draagvlak
- ☐ Een klein draagvlak
- ☐ Een gemiddeld draagvlak
- ☐ Een groot draagvlak

18. Hoe groot is (naar uw inschatting) het draagvlak voor Alpha-cursus binnen de kerkenraad?

- ☐ Geen draagvlak
- ☐ Een klein draagvlak
- ☐ Een gemiddeld draagvlak

- ☐ Een groot draagvlak

19. Hieronder volgen een aantal terreinen. Kunt u aangeven in welke mate de Alpha-cursus effect heeft gehad? Het zou erg fijn zijn als u per gebied ook een korte toelichting geeft.

Groei van de kerk (aantal leden)

- ☐ 0
- ☐ 1-10
- ☐ 11-20
- ☐ 21-30

Toelichting:.....

Groei van de kerk (kwalitatief, geloofsopbouw)

- ☐ Niet
- ☐ In geringe mate
- ☐ In redelijke mate
- ☐ In grote mate

Toelichting:.....

Ontwikkeling en groei van het gebedswerk

- ☐ Niet
- ☐ In geringe mate
- ☐ In redelijke mate
- ☐ In grote mate

Toelichting:.....

Sfeervernieuwing (mensen zijn gastvrij, staan meer open voor anderen, meer openheid om over geloof te spreken)

- ☐ Niet
- ☐ In geringe mate
- ☐ In redelijke mate
- ☐ In grote mate

Toelichting:.....

De inhoud van de kerkdiensten/liturgie (bijv. ruimte voor andere liederen, voor getuigenissen in de dienst, andere vormen van voorbede)

- ☐ Niet
- ☐ In geringe mate
- ☐ In redelijke mate
- ☐ In grote mate

Toelichting:.....

Veranderingen in de kerkelijke structuur

- ☐ Niet
- ☐ In geringe mate
- ☐ In redelijke mate
- ☐ In grote mate

Toelichting:.....

De samenwerking met andere gemeenten

- ☐ Niet

- ☐ In geringe mate
- ☐ In redelijke mate
- ☐ In grote mate

Toelichting:.....

Zicht op geestelijke strijd

- ☐ Niet
- ☐ In geringe mate
- ☐ In redelijke mate
- ☐ In grote mate

Toelichting:.....

Anders

Zijn er naast bovengenoemde nog andere terreinen waarop het effect van Alpha-cursus zichtbaar/merkbaar is?

- ☐ Nee
- ☐ Ja

Zo ja, welke?

.....

20. In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak.

“De Alpha-cursus in onze kerk voldoet aan de verwachting”.

- ☐ Helemaal mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Niet mee eens
- ☐ Helemaal niet mee eens
- ☐ Geen mening

Toelichting:.....

21. In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak.

“Het tijdstip waarop de Alpha-cursus plaatsvindt is van invloed op het slagen van onze cursus”.

- ☐ Helemaal mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Niet mee eens
- ☐ Helemaal niet mee eens
- ☐ Geen mening

Toelichting:.....

22. In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak.

“De locatie waar de Alpha-cursus plaatsvindt is van invloed op het slagen van onze cursus”.

- ☐ Helemaal mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Niet mee eens/niet mee oneens
- ☐ Niet mee eens
- ☐ Helemaal niet mee eens
- ☐ Geen mening

Toelichting:.....

Open vragen:

23. Natuurlijk is het zo dat niet alleen de Alpha-cursus invloed heeft op veranderingen of ontwikkelingen in de kerk. In veel kerken worden verschillende programma's of modellen naast de Alpha-cursus gebruikt voor opbouw/vernieuwing. Je kunt hierbij denken aan het werken met gemeentegroepgroepen, Leven uit de Bron, Veertig Doelgerichte Dagen, Grote Opdracht School, Aanstekelijk Christen Zijn, Willow Creek etc.

Op welke terreinen is er in uw kerk sprake van samenwerking tussen Alpha-cursus en andere vormen van opbouw/vernieuwing die effect hebben?

24. Welke andere factoren kunt u benoemen die m.b.t. de Alpha-cursus invloed hebben op de veranderingen of ontwikkelingen in uw kerk? (situaties, activiteiten, etc.)

25. Op welke manier wordt er publiciteit aan de Alpha-cursus in uw kerk gegeven? (landelijk, krant, etc.)

26. Op welke manier wordt er vormgegeven aan het Alpha-weekend? (tijd, locatie, etc.)

27. Op welke manier wordt er vormgegeven aan een vervolg op de Alpha-cursus? (materiaal)

28. Wat heeft de betrokkenheid bij de Alpha-cursus voor u persoonlijk teweeggebracht?

3. Vragenlijst interview

Context (omgeving, ontwikkelingen, middelen)

1. Hoe is het inwoneraantal de laatste jaren in Winsum verlopen?
2. Zijn er nieuwbouwwijken bijgekomen?
3. Welke religieuze groepen zijn er in Winsum aanwezig?
4. Beïnvloeden ze elkaar? En zo ja, hoe?
5. In hoeverre zijn ze op elkaar afgestemd?
6. Hoe liggen de onderlinge verhoudingen in het dorp?
7. Hoeveel leden heeft de kerk in de afgelopen jaren gehad?
8. Hoeveel mensen bezoeken gemiddeld de erediensten?
9. Zijn er gemakkelijk vrijwilligers te vinden voor de taken?
10. Wordt er taakgericht of gavengericht gewerkt?
11. Welke gebouwen vallen onder het eigendom van de kerk?
12. Is de gemeente financieel gezond of is er sprake van een begrotingstekort?

Identiteit en cultuur (programma's, processen, identiteit)

1. Wat is de 'missie' van de gemeente?
2. Welke programma's of activiteiten worden er georganiseerd?
3. Welke afspraken of regels gelden er in de gemeente?
4. Zijn er ook stilzwijgende afspraken? Welke?
5. Welke stromingen zijn er binnen de gemeente?
6. Hoe verhouden deze groepen zich in de gemeente?
7. Hoe worden meningsverschillen opgelost?
8. Welke verhalen worden er over de gemeente (door buitenstaanders) verteld?

Leiderschap (initiatiefnemers, beslissers)

1. Wanneer is de predikant in dienst gekomen?
2. Wie nemen er vooral de beslissingen?
3. Waar wordt op gelet bij belangrijke beslissingen?
4. Zijn er naast officiële ook stilzwijgende beslissers?
5. Heerst er een formele of informele sfeer op de vergaderingen?
6. Wie heeft het initiatief voor de Alpha-cursus genomen?

4. Overeenkomsten tussen de twee meest succesvolle Alpha's

- 1 Plattelandsgemeenten
- 2 Confessioneel / evangelisch
- 3 Alpha is volledig geïntegreerd in de gemeente en vormt een wezenlijk onderdeel van het gemeenteopbouwproces
- 4 Het Alpha-materiaal is ongewijzigd overgenomen
- 5 Gemiddeld draagvlak binnen de kerk
- 6 Groot draagvlak binnen de kerkenraad
- 7 Beide predikanten maken deel uit van het Alpha-team
- 8 Veel gebruik van diensten van het Evangelisch Werkverband, zoals GGG
- 9 Gebruik van materiaal Rick Warren: Doelgericht leven
- 10 Men probeert gavengericht bezig te zijn: er wordt gelet op wat leden graag zouden willen doen in de gemeente
- 11 Men is gericht op vernieuwing of verbetering
- 12 De jeugd neemt een belangrijke plaats in

Lijst van geraadpleegde bronnen

Boeken:

Baarda, D.B., Goede, M.P. de, Kalmijn. M., *Basisboek Enquêteren: Praktische handleiding voor het maken van een vragenlijst en het voorbereiden en afnemen van enquêtes* (Groningen, Wolters-Noordhoff, 2007) 136p.

Baarda, D.B., *Basisboek methoden en technieken: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek* (Groningen, Wolters-Noordhoff, 2001) 397p.

Gumble, N., *Vertel het anderen* (Hoornaar, Gideon, 2003) 230p.

Hunt, S., *The Alpha Enterprise. Evangelism in a post-Christian era* (Hampshire, Ashgate, 2004) p.270

Paas, S., *De werkers van het laatste uur* (Zoetermeer, Boekencentrum, 2004) 312p.

Sengers, E., *Aantrekkelijke kerk. Nieuwe bewegingen in kerkelijk Nederland op de religieuze markt* (Delft, Eburon, 2006) 167p.

Verboom, W., *De Alpha-cursus onderzocht. Een onderzoek naar hedendaagse missionaire catechese* (Zoetermeer, Boekencentrum, 2002) 201p.

10 jaar Alpha in Nederland, *Alpha Nieuws* 29, jubileumnummer, 24p.

De Alpha-cursus, handleiding (13^e druk, oktober 2006), 48p.

Artikelen:

Gooijer-Snel, A., *Groei in de Gereformeerde kerk De Voorhof in Andel*, 2006, 101p.

Hazel, E. van den, *Alpha-cursus in Hervormde (wijk)gemeenten*, 2000, 38p.

Hunt, S., *The Alpha Course and Its Critics: An Overview of the Debates*, *PentecoStudies* vol. 4, 2005, 22p.

Middelkoop, G.J. van, *Alpha-cursus vooral voor intern gebruik?* *Reformatie*, 13-11-2004

Tiemersma, D.J., *De kloof tussen Alpha-cursus en kerk*, 2007, 82p.

Alpha-impact enquête, 2007

Internet:

www.cbs.nl

www.devoorhofandel.nl

www.eburon.nl

www.gkwinsumf.nl

www.hollenwegercenter.net

www.littenseradiel.nl